

YHTEISYMMÄRRYSVIIKKO

NÄKÖKULMIA JA VINKKEJÄ KATSOMUSDIALOGIIN

YK:N USKONTOJEN
JA KATSOMUSTEN
YHTEISYMMÄRRYSVIIKKO

Julkaisija: Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry
2024

Taitto ja grafiikka: Annika Pohjanen, Emma Palojärvi

Kuvituskuvat: Piia Keto

ISBN: 978-952-69571-9-7

SISÄLLYSLUETTELO

Dialogissa kohdataan moninaisuus.....	2
Uskonto- ja katsomusdialogin merkitys.....	4
Edistä uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrystä.....	7
YK:n uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikko edistää dialogia.....	9
Tule mukaan edistämään vuoropuhelua.....	10
Mitä uskonto- ja katsomusdialogi tarkoittaa?.....	14
OSA I: Eri katsomusten näkemyksiä katsomusdialogiin	17
• Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkko.....	18
• Evankelisluterilainen kirkko.....	19
• Ortodoksinen kirkko.....	20
• Islam.....	21
• Juutalaisuus.....	22
• Hare Krishna-yhteisö.....	23
• Bahá'í-yhteisö.....	24
• Buddhalaisuus.....	26
• Humanistiliitto.....	27
• Vapaa-ajattelijat.....	28
• Suomen vapaakristillinen neuvosto.....	29
OSA II: Dialogi yhteiskunnassa.....	31
• Uskontojen ja katsomusten rooli puoluepolitiikassa.....	32
• Uskontojen ja katsomusten moninaisuus lisääntyy.....	34
• Katsomusdialogista katsomus- ja uskontolukutaitoa.....	36
• Uskonto ja hyvinvointi.....	39
• Uskonto- ja katsomusdialogilla tuetaan sisäistä turvallisuutta ja ehkäistään radikalisoitumista.....	41

OSA III: Esimerkkejä katsomusdialogista	43
• Katsomusdialogi koulussa.....	44
• Koko kaupunki kotouttaa.....	49
• Jyväskylän uskontojen ja vakaumusten yhteisymmärryksen verkosto USVA rakentaa siltoja ihmisten välille.....	53
• Rauhankasvatusinstituutti.....	58
• Katsomuskaverit - dialogia nuorilta nuorille.....	61
• Katsomus- ja uskontodialogi varhaiskasvatusta, esi- ja perusopetusta sekä lukiokoulutusta koskevien säädösten ja määräysten näkökulmasta..	64
• YK:n Yhteisymmärrysviikon avajaiset osana akateemista opettajankoulutusta.....	67
• Rauhan dialogit – malli	70
OSA IV.....	72
• Liitteet.....	73
• Vinkit.....	90

DIALOGISSA KOHDATAAN MONINAISUUS

Tervetuloa YK:n uskontojen ja katsomusten viikon pariin! Kutsumme sinut osallistumaan viikon viettoon tämän julkaisun avulla. Toivomme, että pystymme tarjoamaan sinulle inspiraatiota, motivaatiota sekä käytännön vinkkejä uskonto- ja katsomusdialogin edistämiseksi.

Jokainen katsomus koostuu erilaisista ryhmistä ja suuntauksista, jotka tulkitsevat omaa perinnettään erilaisista lähtökohdista käsin. Kohdatessamme jonkin uskonnon tai katsomuksen edustajan kohtaamme yksilöllisen ihmisen ajatukset ja hänen eletyn todellisuutensa, emme tiivistettyä opaskirjaa siitä mitä kyseinen katsomus merkitsee yleisellä tasolla. Uskonto- ja katsomusdialogin yksi tärkeimmistä tavoitteista on tämän inhimillisen moniäänisyyden tiedostaminen ja sen kautta omien ennakkoluulojen purkaminen. Ohjeita kohtaamiseen löytyy esimerkiksi turvallisemman keskustelun ohjeista sekä Tee tilaa dialogille -vinkeistä, jotka löydät tämän oppaan liitteistä.

Ruisrock tarjosi artisteille paikan hiljentymistä varten kesällä 2024

Yhteisymmärrysviikkoa tukee ja suunnittelee Suomessa Uskontojen ja katsomusten yhteistyön ryhmä. Ryhmä haluaa edistää eri katsomusten sisäistä ja välistä yhteistyötä, jotta Suomi olisi mahdollisimman turvallinen ja hyvä paikka elää meille kaikille. Ryhmän toiminta on monitasoista. Pohdimme toisaalta sitä, miten tukea dialogia yhteiskunnan tasolla, mutta myös sitä, kuinka saada dialogittomintaan mukaan lapsia ja nuoria. Ihan kaikki toimijat, niin yksittäiset henkilöt kuin organisaatiotkin viettävät viikkoa kanssamme vuosittain. Päiväkodit, koulut, kirjastot, erilaiset katsomusyhteisöt, virastot, yliopistot, ammattikorkeakoulut ja monet muut toimijat ovat järjestäneet pieniä ja suuria tapahtumia katsomusdialogin edistämiseksi yhteiskunnassamme. Toivottavasti tämä julkaisu auttaa sinua liittymään joukkoomme!

Helsingissä lokakuussa 2025,

Uskontojen ja katsomusten yhteistyön ryhmän toimituskunnan edustajat

Timo Koponen, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkko

Marja Laine, Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS

Katri Malmi, Suomen Kristillinen Ylioppilasliitto

Irma Peiponen, Humanistiliitto

Sari Hajar Sorsa, islamin- ja luokanopettaja

KODIN ERI KATSOMUKSET

Tämä esite on koottu tueksi perheille, joissa vanhemmat edustavat eri katsomuksia.

Esitteessä kerrotaan millaisia seikkoja perheissä kannattaa nostaa esiin esimerkiksi ennen yhteisten lasten syntymää, jotta erilaisten katsomusten ja uskontojen yhteiselo todella tuntuisi rikkaukselta.

Parhaimmillaan kahden katsomuksen perhe toimii lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen voimavarana, ja lapsi kokee perhekulttuurinsa hyväksyttävänä ja arvokkaana.

Myös perheen sisäinen dialogi voi tarvita tukea. Tutkija Saija Benjaminin mukaan kahden erilaisen katsomustaustaisen aikuisen perustaessa perheen, tiukat uskontoa ympäröivät raja-aidat on aukaistava ja perheen on rakennettava ympärilleen omat arvonsa, perinteensä ja norminsa. Perheen yhteiseen – vaikkakin moninaiseen – tapa- ja traditiokulttuuriin kasvaminen lisää lapsen turvallisuuden tunnetta ja koko perheen hyvinvointia.

Kodin eri katsomukset- esitteestä löydät lisää vinkkejä. Opas on julkaistu suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi ja löytyy Dialogikasvatuksen portaalista.

USKONTO- JA KATSOMUSDIALOGIN MERKITYS

Arto Kallioniemi UNESCO-professori, kasvatustieteellisen tiedekunnan varadekaani, Helsingin yliopisto

UNESCO haluaa toiminnallaan edistää kansalaisten vuorovaikutusta paremman ja oikeudenmukaisemman maailman rakentamiseksi. Kulttuurien moninaisuuden kunnioitus ja hedelmällinen yhteistyö ovat UNESCO:n toiminnan keskeisiä kulmakiviä. Kunnioittamalla moninaisuutta, erilaisia kulttuureja ja erilaisia elämäntapoja on mahdollisuus rakentaa rauhaa, keskinäistä ymmärrystä ja kestävästä kehitystä.

Dialogi tähtää maailmanlaajuisesti uskontojen ja katsomusten välisen yhteisymmärryksen lisäämiseen ja rauhankulttuurin rakentamiseen. Ilman toisten vakaumuksen ja katsomuksen kunnioittamista, todellinen ymmärrys ja dialogi eivät ole mahdollisia.

— “ —
Uskonnot ja katsomukset on haluttu eristää julkisesta tilasta yksityiseen elämään
— ” —

Suomalainen yhteiskunta moninaistuu nopeasti. Katsomuksellinen moninaisuus on arkea jo monilla paikkakunnilla. Suurena haasteena on yhteiskunnan polarisoituminen ja jakautuminen. Eri väestöryhmiin kuuluvat ihmiset eivät ole juurikaan tekemisissä toistensa kanssa; näin tieto erilaisista uskonnoista ja katsomuksista saattaa jäädä hyvin pinnalliseksi tai stereotyyppiseksi.

Uskonto- ja katsomusdialogi mahdollistaa erilaisista taustoista ja lähtökohdista tulevien ihmisten kohtaamisen. Viime vuosina meillä ollut nähtävissä tietynasteisen uskontoallergian lisääntyminen: uskonnot ja katsomukset on haluttu eristää julkisesta tilasta yksityiseen elämään. Jos yhteiskunta ei aktiivisesti tue uskontojen ja katsomusten näkyvyyttä julkisessa tilassa, niin vaara on niiden lokeroituminen ja sulkeutuminen näkymättömyyteen.

Uskonto- ja katsomusdialogin edistäminen on siten yhteiskunnallisesti erittäin merkityksellistä, ja se tulisi nähdä yhteiskunnan perustehtävänä. Siihen tulisi kohdentaa resursseja ja näkyvyyttä. On erittäin tärkeää, että kansalaiset tuntevat eri uskontoja ja katsomuksia sekä ymmärtävät niiden peruslähtökohdat ja eettiset periaatteet hahmottaa maailmaa ja ihmisyyttä.

Uskonto- ja katsomusdialogi ei saa jäädä vain uskonnollisten johtajien ja aktivistien varaan tai opilliseksi keskusteluksi, vaan tarvitaan arjen katsomus- ja uskontodialogia.

On yhteiskunnallisesti erittäin merkityksellistä edistää ihmisten välistä kohtaamista ja vuorovaikutusta arjessa. Suomalaisessa yhteiskunnassa erityisenä haasteena on yhteisöllisyyden rakentaminen ja yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistaminen. Yhteiskunta ei voi rakentua vain toisistaan erillään olevien ryhmien varaan, vaan tarvitaan aktiivista vuorovaikutusta ja kohtaamista. Ainoastaan niiden avulla voidaan rakentaa yhteisöllistä yhteiskuntaa, jossa ihmiset kunnioittavat ja arvostavat toisiaan sekä näkevät kaikkien arvon.

“

**Uskonto- ja
katsomusdialogi ei
saa jäädä vain
uskonnollisten
johtajien ja
aktivistien varaan**

Uskonto- ja katsomusdialogi arjessa voi tapahtua hyvin tavallisten tilanteiden kautta: esimerkiksi yhteiset ruokailut ja pihapiirin siivoustalkoot, sekä yhteisestä elämämpiiristä huolehtiminen voivat avata keskinäistä kunnioitusta ja luottamusta. Tämä puolestaan lisää vuorovaikutusta ja rakentaa yhteisöllisyyttä

”

UNESCO julkaisi lähes pari vuotta sitten raportin *”Reimagining our futures together- a new social contract for education.”* Sen tehtävänä on auttaa rakentamaan rauhanomaista, oikeudenmukaista ja kestävää tulevaisuutta yhdessä kaikille. Raportti avaa uutta sosiaalista sopimusta, jonka tulee perustua ihmisoikeuksiin ja rakentua syrjimättömyyden, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja kulttuurisen moninaisuuden periaatteisiin. Raportissa tuodaan esille, että ihmisoikeudet ovat vaarassa. Katsomus- ja uskonnonvapaus on osa ihmisoikeuksia.

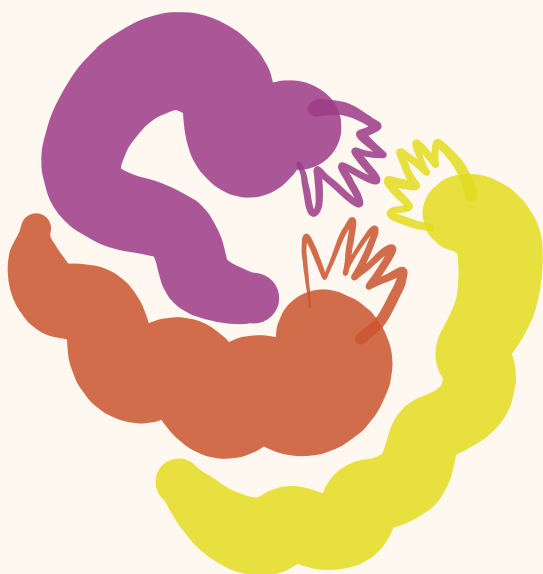
Katsomus- ja uskontodialogi nostaa esille uskonnon- ja katsomusvapauden, joiden tunteminen ja kunnioittaminen on yhteiskunnallisesti erittäin merkittävää. Suomalaisessa yhteiskunnassa on vasta aivan viime vuosina havaittu, miten tärkeää on esimerkiksi mahdollistaa uskonnonharjoitus osana ihmisten arkea työ- ja opiskelupaikoilla. Julkisiin tiloihin ja oppilaitoksiin on rakennettu tai ollaan suunnittelemassa hiljaisia tiloja, joissa eri uskontojen edustajat voivat käydä harjoittamassa omaa uskontoaan.

Näitä tiloja voidaan käyttää katsomus- ja uskontodialogin edistämiseen. Esimerkiksi eri katsomusten ja uskontojen edustajat voivat järjestää yhdessä erilaisiin teemoihin ankkuroituvia tilaisuuksia, kuten vaikka rauhaan liittyviä hetkiä. Nämä edistävät keskinäistä tuntemusta ja luovat yhteisöllisyyttä.

Yksi olennainen tapa edistää katsomus- ja uskontodialogia on uskontojen yhteisymmärrysviikon viettäminen helmikuussa. Yhteisymmärrysviikkoa tulisi kehittää, ja se tulisi nähdä osaksi demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta. Harmoniaviikon avulla voimme pitää uskontoja ja katsomuksia esillä ja näkyvillä. Sen avulla voimme rakentaa kulttuuria ja yhteiskuntaa, joka on sensitiivinen uskontoihin ja katsomuksiin liittyvissä kysymyksissä.

— “ —
**Yhteiskunta ei voi
rakentua vain toisistaan
erillään olevien ryhmien
varaan, vaan tarvitaan
aktiivista
vuorovaikutusta ja
kohtaamista**

UNESCO on YK:n alaisena järjestönä koko historiansa ajan suunnannut toimintansa ihmiskunnan sivistyksen lisäämiseksi, koulutuksen vahvistamiseksi ja keskinäisen ymmärryksen sekä dialogin synnyttämiseksi. Todellinen ymmärrys ei ole mahdollista ilman ihmisyyteen olennaisena osana kuuluvan uskonnollisuuden ja katsomuksellisuuden ymmärtämistä, eikä ilman kykyä aitoon dialogiin, jossa kunnioitetaan toista ja moninaisuus nähdään valtavana rikkautena ja mahdollisuutena. Uskonto- ja katsomusdialogi on yhteiskunnallisesti erittäin merkittävä toimintamuoto, jonka avulla voidaan rakentaa luottamukseen perustuvaa yhteisöllistä yhteiskuntaa.

EDISTÄ USKONTOJEN JA KATSOMUSTEN YHTEISYMMÄRRYSTÄ

Tutustu yhteisymmärrysviikon periaatteisiin ja vinkkeihin

- Lukaise tämä opas ja tutustu verkkosivuihin yhteisymmarrysviikko.fi ja worldinterfaithharmonyweek.com

Pohdi yhteisösi mahdollisuuksia:

- Mikä meitä inspiroi katsomusten yhteistyöhön?
- Ketkä olisivat vastuuhenkilöt?
- Onko meillä jo jokin yhteistyöryhmä, johon yhteisymmärrysviikko sopisi?

Pohdi alueesi mahdollisuuksia:

- Selvitä mitkä eri yhteisöt ovat läsnä alueellasi.
- Ortodoksinen ja katolinen kirkko, MAP-kirkko, vapaat kristilliset suuntaukset, vapaa-ajattelijat ja humanistit, bahá'ít, hindut, kansanusko, juutalaisuus, islam... Meitä on niin moneksi, ettei kannata tavoitella täydellistä listaa. Se, ettet saa mukaan ihan jokaisen eri katsomuksen edustajaa, ei ole epäonnistuminen, se on alku!

Kutsu yhteen:

- Monet yhteisöt toimivat vapaaehtoisvoimin. Näin ollen paikalle ei välttämättä pääse virka-ajalla. Myös esimerkiksi rukoushetket ja sapatti vaikuttavat sopiviin aikoihin. Yhteisen päivämäärän ja kellonajan löytäminen voi olla haastavaa. Älä siis kutsu yhteisöjä mukaan valmiilla päivämäärällä ja kellonajalla. Sopikaa yhdessä!

Järjestä tapaaminen:

- Kerro vilpittömästi, miksi haluat kutsua alueesi eri katsomukset yhteen.
- Anna aikaa tutustumiselle. Kun jokainen saa kertoa rauhassa omasta taustastaan ja motivaatiosta yhteiseen työhön, tunnelma yhteisen hyvän rakentamiseksi alkaa syntyä kuin itsestään! Unohda siis kellonajat ja tulostavoitteet hetkeksi. :)
- Kuulostele, löytyykö yhdistäviä haluja tai keksittekö yhdessä jonkin uuden tavan viettää yhteisymmärrysviikkoa.
- Huomioi tarjoilussa erilaiset ruokaan liittyvät katsomukselliset perinteet. Usein vegaaninen vaihtoehto sopii kaikille!

Järjestä tapahtuma

- Vinkkejä erilaisista tapahtumista löytyy tästä oppaasta.
- Voitte järjestää alueellanne monia eri yhteisöjen tapahtumia tai vaikka yhden yhteisen tapahtuman.

Viesti ja näy

- Jos tilaisuuden luonteeseen sopii, tee juttu intraan tai kutsu paikallismedia mukaan. Näytetään kaikki yhdessä, että erilaiset katsomukset tulevat toimeen keskenään ja työskentelevät yhteisen hyvän eteen.

Kiitä suunnitteluun osallistuneita ja suuntaa katse tulevaan

- Entä jos tästä tulisi tapa? Syntyykö oma alueesi katsomusten yhteistyön ryhmä, joka tapaa vaikkapa kerran syksyissä, jakaa ajatuksia ja kokemuksia sekä pohtii yhdessä seuraavan helmikuun yhteisymmärrysviikkoa?
- Sopikaa yhdessä ryhmän kanssa kuka kutsuu kokoon ja missä tavataan. Voisitteko vaikka tavata joka vuosi eri yhteisön tiloissa?

YK:N USKONTOJEN JA KATSOMUSTEN YHTEISYMMÄRRYSVIIKKO EDISTÄÄ DIALOGIA

YK:n yleiskokous hyväksyi lokakuussa 2010 päätöslauselman, joka julisti helmikuun ensimmäisen viikon vuosittain maailmanlaajuisen uskontojen ja katsomusten välisen yhteisymmärryksen viikoksi kaikkien vakaumusten kesken. Päätöslauselman mukaisesti helmikuun ensimmäisen viikon aikana

- vahvistetaan keskinäisen ymmärryksen ja katsomusten välisen dialogin olevan keskeinen ulottuvuus rauhankulttuurissa
- julistetaan jokaisen vuoden helmikuun ensimmäinen viikko kaikkien uskontojen ja katsomusten välisen harmonian viikoksi
- kannustetaan kaikkia valtioita tukemaan uskontojen ja katsomusten välistä harmoniaa ja hyväntahtoisuutta

YK:n uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikolla (*World Interfaith Harmony Week*) järjestetään yhteisymmärrystä edistäviä tapahtumia. Suomessa yhteisymmärrysviikkoa on vietetty vuodesta 2011 lähtien. Teemaviikko mahdollistaa uskonnollisten ja katsomuksellisten yhteisöjen keskinäisen kohtaamisen ja yhteistoiminnallisuuden vahvistumisen.

[YHTEISYMMARRYS-
VIIKKO.FI](http://YHTEISYMMARRYS-VIIKKO.FI)

YK:N USKONTOJEN
JA KATSOMUSTEN
YHTEISYMMÄRRYSVIIKKO

[WORLDINTERFAITH-
HARMONYWEEK.COM](http://WORLDINTERFAITH-HARMONYWEEK.COM)

WORLD INTERFAITH

HARMONY WEEK

KULTTUURIFOORUMI.FI
Viikkoa Suomessa koordinoi
Kulttuuri- ja uskontofoorumi
FOKUS ry

FOKUS
Kulttuuri- ja uskontofoorumi

Teemaviikko perustuu muslimien ja kristittyjen yhteiseen The Common Word -aloitteeseen vuodelta 2007, jossa uskontojenvälisen dialogin perustaksi määriteltiin kaksi perustavanlaatuista uskonnollista periaatetta: *Jumalan rakkaus* (Love of God) ja *Lähimmäisenrakkaus* (Love of the Neighbour). Teemaviikko muokkasi ensimmäiseksi periaatteen *Hyväntahtoisuus* (Love of the Good), jotta viikko kutsuisi yhteen kaikki, myös uskonnottomat ja eri uskontojen edustajat.

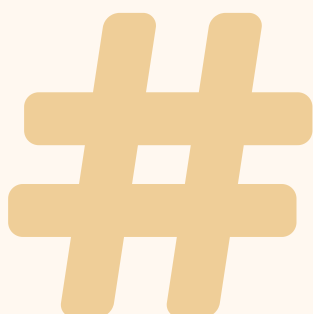
TULE MUKAAN EDISTÄMÄÄN VUOROPUHELUA

Jokaisella ihmisellä on katsomus, uskonnollinen tai ei-uskonnollinen tapa ymmärtää maailmaa. Se voi olla tiedostettu tai tiedostamaton, jäsentynyt tai jäsentymätön, jonkin opin mukainen tai siitä eroava.

Uskonto- ja katsomusdialogi voidaan nähdä arkisena vuorovaikutuksena, johon jokainen voi ja jokaisella tulisi olla mahdollisuus osallistua. Katsomusten välisen dialogin tavoitteena on, että katsomuksia ei käytettäisi vihapuheen ja ennakkoluulojen levittämisen välikappaleina.

Yhteisymmärrysviikon tavoitteena on kannustaa arjen vuoropuheluun moninaisten maailmankatsomusten, niin uskonnollisten kuin ei-uskonnollisten, kanssa. Vuoropuhelussa on mahdollista löytää toisten kanssa yhteistä arvopohjaa ja yleisinhimillistä perustaa, mikä mahdollistaa yhteistyön esimerkiksi rauhan, oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi sekä ympäristön suojelemiseksi.

Tapoja edistää yhteisymmärrystä on monia. Ohesta löydät inspiraatioksi tapahtumaideoita, joita voi lähteä toteuttamaan yksin tai yhdessä muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

**JAA SOMESSA JA KÄYTÄ TUNNISTEITA
#YHTEISYMMÄRRYSVIIKKO JA
#YHTEISYMMÄRRYSTEKO**

YHDESSÄOLOA

Aamupala tai kahvit: Yhteisöt ympäri maailman järjestävät yhteisymmärrysviikolla yhteisiä aamiaisia tai muita ruokaan liittyviä tapaamisia. Ne järjestyvät pienellä kustannuksella ja yhteistyöllä. Millaisia moninaisia yhteisöjä voit kutsua kahville omasta lähiympäristöstäsi? Suomessa yhteisymmärrysviikolla järjestetään mm. kirkkokahveja.

Avoimet ovet: Yhteisymmärrysviikon klassikko on yhteisöjen avoimet ovet. Kutsu muut tutustumaan yhteisöosi ja sen tiloihin. Voit tarjota pientä purtavaa, järjestää valokuvanäyttelyn tai vaikkapa tarjota hengähdystauon ja juttuseuraa.

Basaari tai toritapahtuma: Jokaisessa yhteisöstä löytyy luovia ja osaavia toimijoita, jotka voivat innostua laittamaan pystyyn oman basaarin tai toritapahtuman. Olisiko teemana vaikkapa maailman ruokakulttuurien kohtaaminen ostarilla? Tai katsomusten tori? Pyydä mukaan kotikuntasi eri katsomukset ja monikulttuurisuustoimijat sekä -yhdistykset.

TALKOOT

Kohenna ja korjaa: Joskus dialogityö on tarttumista työkaluihin ja pesurättiin. Onko jokin paikka, jonka voitte kunnostaa yhdessä? Onko jonkin yhteisön tila päässyt rapistumaan? Tai haluatteko tuoda yhdessä vehreyttä pyhille paikoille?

Työskentely yhteisen hyvän eteen: Kokoa alueesi toimijat yhteisen hyvän äärelle. Toteuta yhdessä eri katsomusten edustajien kanssa esimerkiksi roskienkeräys, villasukkien kudontatempaus asunnottomille, viheralueen istutus, talkoot yhteisen puiston korjaamiseksi tai yhteisen tilan maalaamiseksi ja somistamiseksi.

VAIKUTTAMINEN

Tue moninaisia perheitä: Tutustu ja jaa Kodin eri katsomukset -esitettä. Esite on tehty tueksi perheille, joissa vanhemmat edustavat eri katsomuksia. Esitteessä kerrotaan millaisia seikkoja perheissä kannattaa nostaa esiin esimerkiksi ennen yhteisen lapsen syntymää, jotta erilaisten katsomusten ja uskontojen yhteiselo todella tuntuisi rikkaudelta. Esitteen voi lukea ja tulostaa suomeksi täältä, englanniksi täältä ja ruotsiksi täältä. Esitteen on tuottanut Kirkkohallitus, Helsingin yliopisto ja Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry

Huomioi ympäristö: Kokoa paikalliset katsomustoimijat yhteisen ympäristön suojelun ääreen. Onko jokin paikka tai esim. ilmastonmuutokseen liittyvä teema, jonka kimppuun voisitte yhdessä käydä?

Varainhankinta: Löytyisikö alueesi katsomuksellisista toimijoista innostusta yhteiskeräykseen vaikkapa kansainväliseen ihmisoikeustyöhön tai luonnonsuojeluprojektiin? Huomioi kolehtien ja rahankeräysten yleisohjeet (mm. rahankeräyslupa).

Lausunto, julkilausuma, mielipidekirjoitus tai puhe: Joskus viestin saa selkeimmin perille tekemällä vaikkapa lausunnon tai mielipidekirjoituksen. Tai voisiko yhteisösi tehdä julistuksen uskonto- ja katsomusdialogin tueksi? Kokoa yhteen eri yhteisöjen toimijoita alueeltasi ja luokaa yhdessä julkilausuma. Esimerkiksi YK kokoaa **yhteisymmärrysviikon tukijoiden julkilausumia**.

Katsomuksellinen tilaisuus: Nosta uskonto- ja katsomusdialogi teemaksi vaikkapa oman yhteisösi tilaisuudessa.

YHTEISYMMÄRRYSTÄ LIIKKUEN

Rauhankävelyt ja -retket: Yhteisymmärrysviikolla kävellään yhdessä rauhan puolesta. Kävelyt voivat esimerkiksi kiertää eri katsomusten pyhiä paikkoja tai kirkkoja/temppeleit/synagogia ja päättyä yhteiseen ateriaan. Yhteisymmärrysviikolla ollaan liikuttu myös bussikyydillä, jos matka tuntuu liian pitkältä käveltäväksi.

Kortteleiden ja kaupunginosien ikkunakampanja: Innosta lähiympäristöäsi juhlimaan yhteisymmärrysviikkoa ikkunakampanjan avulla. Laita viikon ajaksi ikkunaasi esim. jokin katsomuksen symboli tai esine. Voit myös printata ikkunaasi ulospäin näkyväksi vaikkapa yhteisymmärrysviikon logon tai julisteen.

Luontopolku-tapahtumat: Millä teemalla kotikapungissasi voisi järjestää yhteisymmärrysviikon luontopolun? Kokoa joukko eri katsomusten edustajia nauttimaan luonnosta ja pohtikaa yhdessä kuinka eri katsomukset näkevät luonnon merkityksen. Teeman voi olla vaikkapa luonnon pyhyys.

QR-koodikävely/suunnistus: Olemme julkaisseet valmiin materiaalin QR-koodikävelyreitit järjestämiseksi. Löydät materiaalin ohjeineen **täältä**.

YHTEISYMMÄRRYSTÄ TAITEEN KEINAIN

Elokuvanäytös: Kutsu työyhteisösi näytökseen tai järjestä eri katsomusten edustajille näytös vaikkapa elokuvasta Aatos ja Amine. Lisää vinkkejä elokuvasta dialogin välineenä löydät täältä.

Musiikki- ja taide-esitykset: Musiikki- ja taidetapahtumat ovat dialogityössä usein käytettyjä foorumeita.

Kirjastokampanja: Järjestä lähikirjastossasi yhteisymmärrysviikon kirjaesittely. Laita esille esim. Vantaan vinkkilistan mukaisia kirjoja.

YHTEISYMMÄRRYSTÄ KOULUTUKSIN JA PANEELIEN

Koulutus tai luento: Dialogikoulutuksia järjestetään toki ympäri vuoden, mutta yhteisymmärrysviikko tuo lisänäkyvyyttä järjestämällesi koulutukselle tai luennolle. Aiheena voi olla dialogivalmiuksien ohella vaikkapa moninainen ruokakulttuuri, taide tai käsityöt.

Oppitunti, päivänavaus tai leikkihetki: Löydät materiaalia kulttuuri- ja katsomustietoisen kasvatuksen tueksi Dialogitaitajat -hankkeen sivuilta sekä yhteisymmärrysviikon kootuista kasvatust materiaaleista.

Paneeli, seminaari tai keskustelutilaisuus: Paneelit, seminaarit ja keskustelutilaisuudet ovat yhteisymmärrysviikon kesto suosikkeja. Mitkä aiheet ovat juuri nyt pinnalla? Kuka olisi hyvä asiantuntija omalla alueellasi puhumaan vaikkapa viikon teemasta?

YHTEISYMMÄRRYSTÄ VIRTUAALISESTI

Valokuvakampanja instagramissa: Järjestä valokuvakampanja yhteisymmärrysviikon sanoma tai vuositeema huomioiden. Opastuksena voi olla esim. ”Kerää luonnosta materiaaleja ja hahmottele niistä kokonaisuus, jossa näkyy kunnioitus luontoa kohtaan sekä dialogin ja harmonian teemat”. Tägää kuvasi tunnisteella #yhteisymmärrysviikko ja #yhteisymmärrysteko.

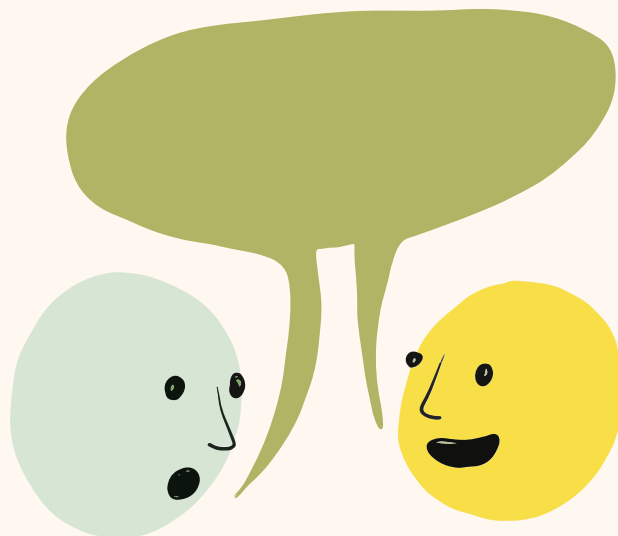
Tutustu pyhiin paikkoihin virtuaalisesti: Järjestäkää yhdessä eri katsomusten kanssa virtuaalikiertä erilaisiin pyhiin paikkoihin. Kukin esittelee oman tilansa tai pyhän luontokohteen etänä. Millaiseen dialogiin eri katsomusten pyhiin paikkoihin tutustuminen ohjaa?

MITÄ USKONTO- JA KATSOMUSDIALOGI TARKOITTA?

Dialogi tarkoittaa kunnioittavaa vuoropuhelua ja pyrkimystä yhteiseloön pelkän rinnakkaiselon sijaan. Uskonto- ja katsomusdialogi voi koskea esimerkiksi ihmisen maailmankatsomuksen roolia eri tilanteissa, uskonnon tai katsomuksen harjoittamista tai sen avulla voidaan tavoitella yhteistä toimintaa.

Dialogi on prosessi, joka auttaa meitä jakamaan tunteita ja kokemuksia, edistämään yhteisymmärrystä ja kehittämään yhteistyötä. Omista itselle merkityksellisistä arvoista tai näkemyksistä ei tarvitse luopua kuunnellakseen ja kunnioittaakseen muita. Vuoropuhelussa on mahdollista löytää toisten kanssa yhteistä arvopohjaa ja yleisinhimillistä perustaa, mikä mahdollistaa yhteistyön esimerkiksi rauhan, oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi sekä ympäristön suojelemiseksi.

On hyvä muistaa, että jokaisella yksilöllä on omat syynsä ja tavoitteensa olla mukana vuorovaikutuksessa. Nämä tavoitteet myös jakavat dialogia sen erilaisiin muotoihin. Jollekulle tärkeintä on yhteinen toiminta, toiselle rauhan ja yhdenvertaisuuden edistäminen, kolmas taas tavoittelee moraalisten arvojen yhteyttä.

Vuoropuhelu voidaan jakaa intialaisen teologin ja uskontodialogi-
asiantuntijan Stanley J. Samarthan mukaan seuraavasti:

Arjen vuoropuhelu

Halu elää kaikessa rauhassa naapureidensa kanssa heidän uskonnollisesta tai katsomuksellisesta vakaumuksestaan huolimatta. Tämä voi merkitä arkielämässä tapahtuvia spontaaneja kohtaamisia ja ystävällisiä eleitä ilman tarkasti mietittyjä tavoitteita.

Toiminnan vuoropuhelu

Halu edistää yhteisten arvojen pohjalta jotakin hyväksi katsottua tavoitetta. Keinoina ovat esimerkiksi osallistuminen rauhanomaisiin mielenosoituksiin, työskentely hädänalaisten auttamiseksi tai uusien, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävien yhteiskunnallisten ratkaisujen etsiminen.

Kokemuksen vuoropuhelu

Ruohonjuuritason kokemuksen dialogissa liikutaan ihmisten herkällä henkilökohtaisella alueella, mikä kysyy luottamusta. Turvallisuuden ja luottamuksen herättämiseksi dialogin ensimmäisillä tapaamiskerroilla voidaan lähteä liikkeelle siitä mikä osallistujia yhdistää. Esimerkiksi uskontojen pyhistä kirjoista ja teksteistä voidaan lähteä aluksi etsimään yhteisiä teemoja. Vasta tapaamiskertojen lisääntyessä ja luottamuksen kasvaessa siirrytään kertomaan henkilökohtaisista uskoon liittyvistä asioista. Kun ilmapiiri on hyvä, kestää keskustelukenttä paremmin myös eriäviä mielipiteitä. Yhdistäviä ja erottavia tekijöitä voidaan etsiä kaiken aikaa, kunhan erojen etsiminen tehdään kunnioittavasti.

Asiantuntijoiden vuoropuhelu

Tieteellisesti, katsomuksellisesti tai uskonnollisesti oppineiden välistä vuoropuhelua, jossa keskustelun paikkoja voivat olla vaikkapa konferenssit, symposiumit, seminaarit ja paneelikeskustelut. Keskustelua voidaan käydä esimerkiksi uskontojen dogmaattisista oppisisällöistä, uskontojen ja katsomusten käsitteistä, rituaaleista ja symboleista yhteyksiä ja eroja rakentavassa hengessä tarkastellen.

DIALOGI

- on vapaaehtoista
- hyväksyy sen, että asioista voidaan olla myös eri mieltä
- antaa tilaa
- ei etsi voittajia ja häviäjiä
- on kuuntelua ja kohtaamista

DIALOGITAITOT

- vahvistavat ihmistä: itseluottamuksemme kasvaa, kun osaamme toimia oikein haastavissa tilanteissa
- antavat rohkeutta: saamme valmiuksia kohdata monenlaisia ihmisiä
- auttavat ehkäisemään riidan kylvämistä tai purkamaan yhdessä riitaa aiheuttavia tilanteita
- vahvistavat vuorovaikutustaitoja: opimme kuuntelemaan, keskustelemaan sekä kohtaamaan muita
- haastavat kehittymään: itseymmärrys lisääntyy kontaktissa muiden kanssa
- auttavat ilmaisemaan omia ajatuksia ja tunteita
- ovat työkalu vaikeiden asioiden käsittelyyn sekä yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden edistämiseen

KATSOMUSLUKUTAITO

- ottaa huomioon uskontojen lisäksi myös uskonnottomuuden ja muut maailmankatsomukset
- on ymmärrystä katsomuksista ja katsomuksia kohtaan
- tarkastelee katsomuksia osana yhteiskuntaa ja arkea
- on avoin ja tutkiva lähestymistapa katsomuksiin

OSA I

ERI KATSOMUSTEN NÄKEMYKSIÄ KATSOMUSDIALOGIIN

MYÖHEMPIEN AIKOJEN PYHIEN JEE SUKSEN KRISTUKSEN KIRKKO

Minulle on opetettu, että jokainen tähän maailmaan syntynyt on yhtä arvokas, Jumalan henkilapsi ja sisäisesti ikuinen olento. Me kaikki haluamme kokea onnea. Se on myös kaiken päämäärä, kun täältä lähdemme jatkamaan polulla, jolle astuimme ennen syntymäämme, ja joka jatkuu vielä kauan tämän elämän jälkeen.

Koska meillä kaikilla on kuitenkin varsin erilaiset käsitykset siitä, mistä olemme tulleet, miksi olemme täällä ja mihin olemme matkalla, on mielestäni varsin tärkeää yrittää ymmärtää, kuten Eino Leino sanoiksi puki: *“Oi ihmiset toistanne suvaitkaa! Niin suuri, suuri on maa”*.

Yhteisymmärrysviikon tehtävä katsomusdialogin edistäjänä on äärimmäisen tärkeä. Se ei rajoitu pelkästään keskustelemiseen, vaan kaikkeen hyödylliseen puuhasteluun hyvässä seurassa. Tämä vuorostaan edesauttaa toistemme syvällistä tuntemista, sekä arvostusta ihmisyyttä, erilaista näkemystä ja kulttuuria kohtaan.

Koska kuulemma kaikki tiet johtavat Roomaan, on mieltä avartavaa kuulla vaihtoehtoisen reitin kauneudesta ja haasteistakin. Niitä kun ei muuten pääse tarkastelemaan ja ihastelemaan, kuin toista reittiä kulkeneiden vaikutelmien kautta. Nämä kohtaamiset tekevät elämästä kudoksen, joka on täynnä värejä ja tunnetta.

Timo Koponen, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen-kirkon kansallinen viestintäjohtaja

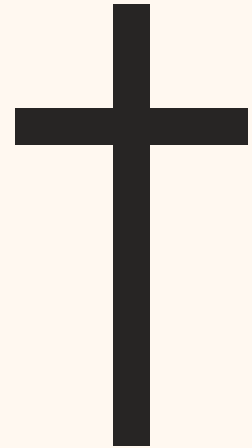
EVANKELIS-LUTERILAINEN KIRKKO

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on harjoittanut järjestäytyntä uskontodialogitoimintaa jo 1970-luvulta saakka. Sen merkitys yhdessä kaiken katsomusdialogin kanssa kasvaa yhteiskunnallisen ja maailmanpoliittisen tilanteen vuoksi jatkuvasti. Luterilaisen kirkon kokonaisvaltaiseen missioon kuuluu oikeudenmukaisuuden, ihmisarvon, yhdenvertaisuuden ja perusoikeuksien puolustaminen.

Katsomusdialoginen toiminta seurakunnissa läpi koko Suomen lisää paikallista keskinäistä ymmärrystä, ja mahdollistaa yhteistyötä sekä ihmisten keskinäistä palvelua alueella.

Vastavuoroinen oppiminen ja kunnioittava vuoropuhelu kuuluvat lähimmäisenrakkauden konkreettiseen osoittamiseen. Raamatussa Jeesus paitsi kohtaa ja kuuntelee eri tavoin uskovia rakkaudella, myös asettaa esimerkkejä siitä, miten eri tavoin uskova voi toimia omankin uskon esikuvana maailmassa.

Laura Huovinen, asiantuntija, Kirkkohallitus, Suomen evankelis-luterilainen kirkko

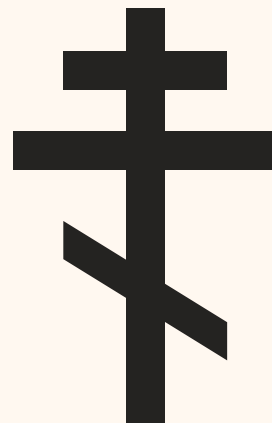

Vastavuoroinen oppiminen ja kunnioittava vuoropuhelu kuuluvat lähimmäisenrakkauden konkreettiseen osoittamiseen

ORTODOKSINEN KIRKKO

Religions for Peace -järjestön pääsihteeri professori Azza Karam, vetosi vuonna 2022 Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksen edustajiin seuraavasti:

"Onko Kristuksen rakkaus tarkoitettu vain kristillistä uskoa tunnustaville ihmisille? Jos Kristuksen rakkaus on tarkoitettu koko ihmiskunnalle, mitä se tarkoittaisi käytännössä kaikille tässä salissa oleville? Koska muslimina uskon vakaasti, että Kristuksen rakkaus on tarkoitettu myös minulle."

Vetoomuksessaan hän kiteyttää kristittyjen vastuun koko ihmiskuntaa kohtaan. Kristinuskon keskeisin sanoma on Jumalan pelastava rakkaus koko luomakuntaa kohtaan, ja siten kristittyjen tehtävä on toimia tämän mukaisesti. Tästä näkökulmasta ortodoksinen kirkko toimii eri katsomusten edustajien kanssa yhdessä maailman ja ihmiskunnan hyväksi erilaisilla tasoilla, globaalilla, kansallisella ja mikä ehkä tärkeintä, paikallisella, persoonien tasolla.

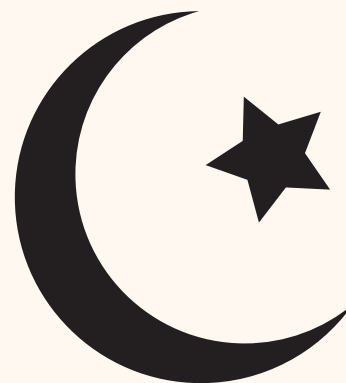
Kristillisen uskon perusteella jokainen ihminen on Kolmiyhteisen Jumalan kuvaksi luotu ja siten jokaisen kristityn rakkauden kohde.

Isä Teemu Toivonen

Kristinuskon keskeisin sanoma on Jumalan pelastava rakkaus koko luomakuntaa kohtaan, ja siten kristittyjen tehtävä on toimia tämän mukaisesti

ISLAM

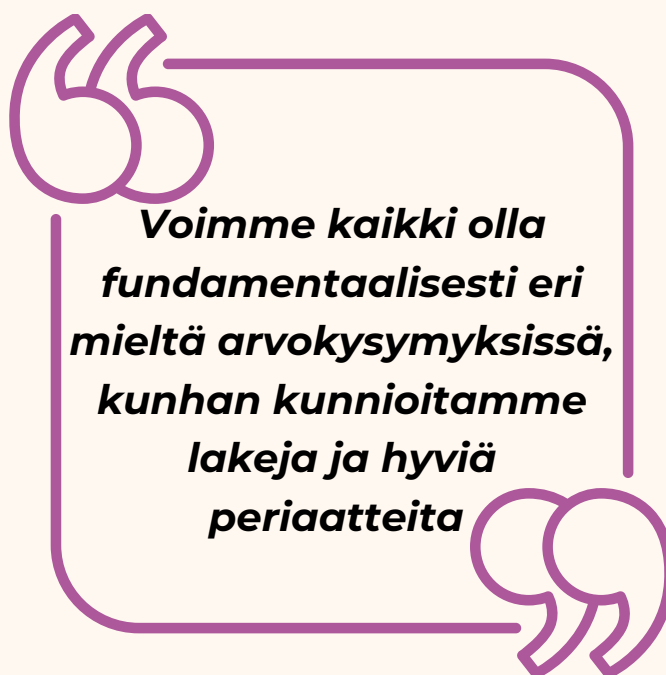
Dialogi ja vuoropuhelu ovat olennaisia islamin opetuksia, sillä Koraanissa korostetaan erilaisten ihmisten välistä keskustelua. Profeetta Muhammadin elämässä painottuu dialogin ja vuoropuhelun merkitys. Kun profeetta Muhammad muutti Medinaan, hän julisti rauhansopimuksen, johon eri uskontokuntiin kuuluvat medinalaiset sitoutuivat ja vaikuttivat sen sisältöön.

Suomen muslimit ovat pitkään edistäneet dialogia ja vuoropuhelua maassamme. Yhteisömmme osallistuu aktiivisesti erilaisiin dialogi- ja vuoropuhelutilaisuuksiin. Mielestäni dialogin tarkoituksena ei aina tarvitse olla yksimielisyys arvokysymyksissä. Koen, että voimme kaikki olla fundamentaalisesti eri mieltä arvokysymyksissä, kunhan kunnioitamme lakeja ja hyviä periaatteita. Dialogin avulla voimme paremmin ymmärtää toisiamme ja löytää yhteisiä hyveitä, jotka edistävät maamme yhtenäisyyttä.

Rauhan edistäminen, uskonnonvapaus, tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja jokaisen ihmisen arvo ovat tärkeitä hyveitä maassamme. Näitä hyveitä voimme edistää ja korostaa dialogin ja vuoropuhelun avulla maamme yhtenäisyyden hyväksi.

Imaami Sharmarke Said Aw-Musse

JUUTALAISUUS

Juutalaisuudessa ja juutalaisessa yhteisössä käydään jatkuvaa dialogia. Tämä näkyy esimerkiksi pyhien tekstien tulkinnoissa. Rabbinit käyvät jatkuvaa, kiihkeääkin keskustelua, kuinka vanhoja pyhiä tekstejä tulisi tulkita. Erimielisyyksiltä ei vältytä, mutta konsensus löytyy toista kunnioittamalla.

Huolimatta siitä, että antisemitismi ja juutalaisvastaiset viharikokset ovat lisääntyneet sitten vuoden 2000 intifadan jälkeen dramaattisesti, juutalaiset yhteisöt ympäri maailmaa pyrkivät aktiivisesti käymään dialogia eri uskontokuntien kanssa. Tämä molemminpuolinen pyrkimys, jopa vaatimus kunnioittavaan dialogiin on edellytys rauhaisalle yhteiselolle kaikille uskontokunnille.

Itse työskentelen Middle East Music companyn kanssa, jossa on lisäksi kaksi muusikkoa Syyriasta ja kanttori/oopperalaulaja Matti Turunen, joka on koko projektin vetäjä. Tässä kokoonpanossa dialogia käydään vain musiikin keinoin, vuorotellen kuunnellen, vuorotellen kertoen omasta kulttuuristaan ja uskonnostaan musiikillisilla elementeillä. Musiikki on loistava työkalu keskinäisen kunnioituksen ja empatian rakentamiseen vaikeissakin tilanteissa. On tilanteita, joissa kaikki sanat on käytetty, mutta itseilmaisun jatkaminen musiikillisesti voi olla vähemmän uhkaavaa ja helposti lähestyttävämpää.

Jenny Liebkind

”Musiikki on loistava työkalu keskinäisen kunnioituksen ja empatian rakentamiseen vaikeissakin tilanteissa”

HARE KRISHNA-YHTEISÖ

Yhteisömme tekee dialogityötä, sillä se on käytännön keino ystäväystyä, tehdä yhteistyötä sekä viestiä rauhasta.

Filosofiamme korostaa sitä, että jokainen elävä olento on ikuinen sielu ja Jumalan osanen ja palvelija. Olemme siis ikuisella henkisellä tasolla kaikki Jumalan lapsia ja toistemme kanssa tasavertaisia. Tällä ymmärryksellä saamme parhaat edellytyksen dialogityöhön

Dialogityö on saanut aikaiseksi ystävyksiä, yhteistyötä sekä oppimista toisiltamme. Dialogi ei ole pelkästään keskustelua, vaan sitä voi tehdä käytännön keinoin, kuten yhteisruokailuilla tai projekteilla.

Gurmann Saini, viestintä- ja tapahtumapäällikkö Krishna-liike ISKCON Suomessa

***Dialogityö on saanut
aikaiseksi ystävyksiä,
yhteistyötä sekä
oppimista toisiltamme***

BAHÁ'Í-YHTEISÖ

Bahá'í-yhteisön halukkuus tehdä dialogia ja edistää vuorovaikutusta pohjautuu bahá'í-uskon perusopetukseen, joka on ihmiskunnan ykseys.

Bahá'u'lláh sanoo: "Te elätte yhdessä maailmassa ja olette luodut yhden tahdon toiminnasta." "Seurustelkaa kaikkien uskontojen seuraajien kanssa ystävyys- ja toveruuden hengessä". "Maapallo on vain yksi maa ja ihmiskunta sen kansalaiset".

Näihin pohjautuu päämäärämme, joka on maailmanrauha ja ihmiskunnan ykseys. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että:

- jokainen yksilö aidosti näkee itsensä suuren globaalien perheen jäsenenä ja vastuullisena yhteisen hyvän rakentajana
- valinnat ja päätökset tehdään yhteisesti sovituin periaattein ja kaikkien yhteistä hyvää ajatellen
- omaksutaan aito palvelemisen asenne vastakkainasettelun ja oman edun tavoittelun tilalle. Tämä tarkoittaa sitä, että yksilöllisten ja kollektiivisten päätökset, valinnat ja toiminta suunnataan yhteisen hyvän palvelemiseen.

Bahá'u'lláh sanoo: "Omistautukaa ihmislasten hyvinvoinnin ja levollisuuden edistämiseen". "Osoittakaa herpaantumatonta kiinnostusta oman aikane ongelmiin ja keskittykää neuvottelemaan sen välttämättömistä tarpeista ja vaatimuksista".

— “ —

***Onnistunut dialogi
vähentää
vieraantuneisuutta
ja ennakkoluuloja***

— ” —

Näiden perusteella, aito dialogi ja yhteistyö eivät ole pelkästään luontevia bahá'í-yhteisölle vaan täysin välttämättömiä. Onnistunut dialogi vähentää vieraantuneisuutta ja ennakkoluuloja sekä mahdollistaa rakentavaa vuorovaikutusta, uuden oppimista, näkemysten avartamista ja yhteistyötä.

Uskontojen, katsomusten ja kulttuurien välinen dialogi ja yhteistyö on paljon edistynyt. Toivon, että tämä kehittyisi vielä pitemmälle; pelkästä rinnakkaiselosta aitoon yhteistyöhön, jonka avulla vähitellen saavuttaisimme ihmiskunnan hyvinvointia ja rauhaa.

Melody Karvonen, monikulttuurisuuden asiantuntija

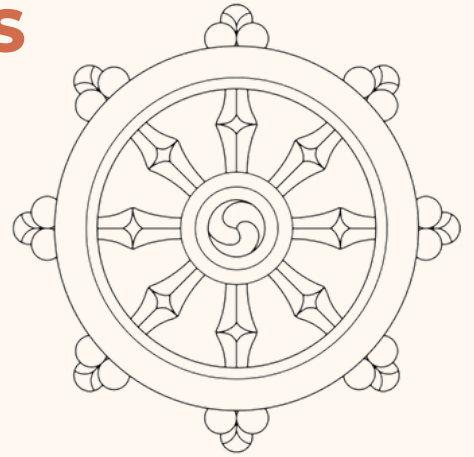

Bahá'í-yhteisön varhaisnuorten toiminta on avointa kaikille ja toiminnan tarkoituksena on kanavoida varhaisnuorten kuohuvaa energiaa merkityksillisiin ajatuksiin ja rauhaa ja yhteenkuuluvuutta edistäviin toimintoihin ja palvelutekoihin.

BUDDHALAISUUS

Rauhan ja väkivallattomuuden ajatus on buddhalaisuuden peruseriaatteita.

"Voitto synnyttää vihaa, sillä voitettu on onneton. Rauhallisena elävä on onnellinen, hän on luopunut niin voitosta kuin häviöstä."

Nämä Buddhan viisauden sanat on kirjattu Dhammapadan säkeeseen 201. Kaikenlainen vastakkainasettelu ja kärjistäminen on hylättävä, se on keskitien oppi, jota Buddha opetti. Toiminta rauhan puolesta, yhteistyö ja suvaitsevaisuus onkin kirjattu vuonna 2009 perustetun Suomen Buddhalaisen Unionin sääntöihin, pykälään kaksi: *"SBU pyrkii toimimaan maailmankatsomusten välisen yhteistyön ja suvaitsevaisuuden hyväksi."*

Yhteisymmärrysviikon tapahtumiin SBU on osallistunut vuodesta 2014. Jo tapahtumien suunnittelu muiden uskontojen edustajien kanssa on antoisaa, opimme tuntemaan toisiamme ja saamme uusia ideoita. Avoimet ovet, opastetut bussiretket, zen-valokuvakurssit verkossa ja kulttuurijuhlat ovat tapahtumia, joita olemme järjestäneet vuosien mittaan. Tapahtumat ovat olleet pienimuotoisia, resurssimme ovat vähäisiä. Aitoa dialogia eri katsomusten kesken syntyy kuitenkin, kun ideoimme kiinnostavia teemoja yhdessä. Yhteinen tiedotus tuo tapahtumiin laajemman yleisön ja tuo uusia, kiinnostavia kohtaamisia.

Irma Rinne, FL, Suomen Buddhalainen Unioni SBU, puheenjohtaja

Retki vietnamilaiseen Phuc Lam temppeliin Vantaalla Yhteisymmärrysviikolla 2023 seuraamaan aasialaiseen uuden vuoden viettoon liittyvää seremoniaa. Kuva Ulla Gandha.

HUMANISTILIITTO

Olemme varmaan kaikki aika ajoin miettineet, mitä on olla ihminen tässä maailmassa; miten elää, että hyvin elää. Uskonnot ja humanismin kaltainen katsomus antavat näihin perustavanlaatuisiin kysymyksiin hyvin erilaisia vastauksia. Silti elämme samassa maailmassa, missä ihmiskunta ovat pitkän evoluutionsa aikana selviytyneet yhteistyön ja kommunikoinnin avulla.

Käsityksemme tästä maailmasta on erilainen. Siinä mielessä elämme eri maailmoissa. Meillä voi olla erilaiset käsitykset niinkin fundamentaalisista kysymyksistä kuin maailman synty, ihmisen paikka ja merkitys maailmassa tai käsitys moraalien alkuperästä. On hyvä tuntea toisten ajatusmaailmaa yhteiselämän mahdollistamiseksi.

Dialogi ei ole helppoa. Siinä kun joutuu haastamaan myös omia näkemyksiään.

Silloin, kun ymmärrämme elävämme samassa maailmassa ja mielellämme näkisimme, että ihmiskunnalla on mahdollisuus edelleen jatkaa elämää tällä pallolla, meidän on pyrittävä yhdessä ratkomaan aikamme suuria ongelmia: ilmastonmuutosta ja lajikatoa on torjuttava sekä sotia, nimenomaan ydinsotaa, pyrittävä estämään. Myös maailman suuri eriarvoisuus odottaa yhteisiä toimia.

Valtion tasolla joudumme miettimään, miten lainsäädäntö antaa mahdollisuudet uskontojen ja katsomusten yhdenvertaisuuteen; ja ovatko kaikki osapuolet ylipäättään valmiita siihen. Yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi on jonkinlaista yhteyttä löydettävä myös ryhmiin, jotka eivät ole dialogiin valmiita. Paikallisella tasolla on mietittävä monia pieniltä näyttäviäkin asioita, joilla kuitenkin saattaa olla suuri symbolinen merkitys kansalaisille.

Dialogi ei ole helppoa. Siinä kun joutuu haastamaan myös omia näkemyksiään. Helposti määritämme muita, eikä sellainen aina toisia miellytä. Yhteisen maailman ja yhteisen yhteiskunnan löytämiseksi itsensä haastaminen on kuitenkin välttämätöntä. Suomen Humanistiliitto ry haluaa ja pyrkii ymmärtämään muiden näkemyksiä, mutta tuomaan dialogiin myös omat ajatuksensa. Pyrkimyksenä on positiivinen maailmankatsomus, missä eri ryhmien humanistiset näkemykset rikastuttavat toisiaan.

Irma Peiponen, Humanistiliiton puheenjohtaja

VAPAA-AJATTELIJAT

Dialogia tarvitaan myös uskonnottomien ja uskonnollisten ihmisten kesken. Siksi uskonnottomien etu-, ihmisoikeus- ja kulttuurijärjestö Vapaa-ajattelijain liitto on mukana yhteisymmärrysviikolla.

Uskonnottomuus ei ole puutostila; jokaisella on omia pohdintoja ja vastauksia katsomuksellisiin kysymyksiin.

Yksilöllisyydestään huolimatta monia uskonnottomia yhdistää ihmislähtöinen humanistinen etiikka ja elämäkatsomus, tiedepohjainen maailmankuva ja pyrkimys järkipäiseen, rationaaliseen ja kriittiseen tiedonkäsitkseen.

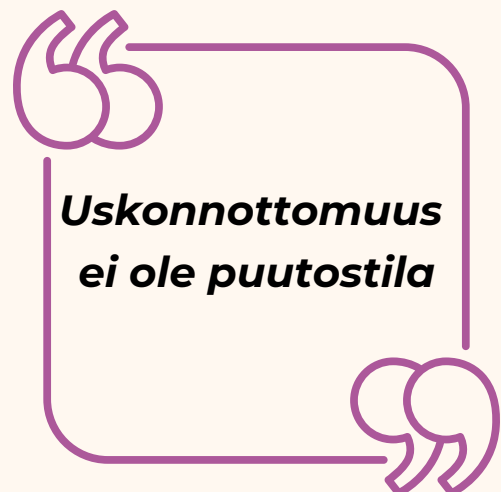
On myös uskonnotonta henkisyttä. Luonto, kulttuuri, taide, ystävyys, rakkaus, liikunta, tieto ja tiede tarjoavat aineksia onneen ja syvähenkisiin kokemuksiin. Elämän ainutlaatuisuus ja ainutkertaisuus luovat perustaa yksilöiden merkitykselliseen elämään. Luonnollisuuden hyväksyminen vapauttaa elämään.

Pyhyden käsite on maallistunut, kuten moni muukin asia kansalaisten elämässä. Kyselyn mukaan suomalaiset pitävät pyhänä rauhaa, rakkautta, luontoa, läheisiä, turvallisuutta, kotia ja ihmisarvoa (E2; Pyhyiden ytimessä).

YK:n lisäksi Euroopan unioni (SEUT 17 Art.) suuntaa *"kirkkojen, uskonnollisten yhteisöjen ja elämäkatsomuksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen väliseen avoimeen ja säännölliseen vuoropuheluun"*. Aidossa vuoropuhelussa myös elämäkatsomuksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asema turvataan.

Toivomme, että valtiovalta Suomessa arvostaa myös uskonnottomien järjestöjen ja katsomusten roolia yhteiskunnassa ja katsomusdialogissa.

Esa Ylikoski, Vapaa-ajattelijain liiton hallituksen jäsen

SUOMEN VAPAAKRISTILLINEN NEUVOSTO

Vahvuutemme pienenä kansakuntana on ollut suhteellinen yksimielisyys, joka on kantanut vaikeinakin aikoina. Kansallisen itsenäisyytemme alusta olemme tehneet päätöksiä ja toteuttaneet politiikkaa, joka on suonut kaikille mahdollisuuden osallistua ”yhteisestä hyvästä”, riippumatta sosiaalisesta taustasta, koulutuksesta, sukupuolesta tai mistään muustakaan, joilla kategorioimme toisiamme.

Olemme rakentaneet toimivan kouluverkoston, varallisuudesta riippumattoman terveysjärjestelmän ja sosiaalisen turvaverkoston sen takeeksi.

”Yhteinen hyvä” tarkoittaa huolehtimista toisen hyvinvoinnista, aktiivista sitoutumista oikeudenmukaisuuteen ja välittämiseen, halukkuutta kysyä mikä on hyvää ei vain minulle, vaan mikä on hyvää meille kaikille. Kysymys on ”meistä”, ei vain ”minusta”. Jos keskitymme ”minään”, kadotamme näköpiiristä ”meidät”. ”Meidän” kadotessa, kadotamme myös yhteisöllisyyden. Sijaan meillä on erilaisia identiteettiryhmiä, jotka kilpailevat keskenään huomiosta: ”Minä olen oikeassa, sinä väärässä. Mene sinä helvettiin.”

“
**Kysymys on
”meistä”,
ei vain
”minusta”**
”

Helposti unohdamme, että olemme ihmisiä. Selviydymme elämässä välittämällä toisistamme, eikä vain kilpailemalla keskenämme. Kilpaileminen asettaa meidät eriarvoiseen asemaan. Eriarvoisuus usein herättää voimattomuuden, alemmuuden, pelon ja ahdistuksen tunteen, ja epätoivoisen halun löytää ihmisiä, ryhmiä ja ideologioita, jotka voivat auttaa löytämään ratkaisun nykyiseen tilanteeseen.

Olemme pikkuhiljaa oppimassa, että sosiaaliset teoriat, kilpailevat poliittiset ideologiat, kategorisointi, sosiaalinen media kulttuuri ovat yhtenäisyyden sijaan johtaneet eriarvoistumiseen ja polarisoitumiseen, jopa väkivaltaan. Polarisoituminen ruokkii itseään niin, että ihmiset voivat olla ylpeitä katkeruudestaan.

Emme voi seisoa sivussa ja katsoa, kun uhrauksin rakennettu yhteiskuntamme murentuu. Meidän tulee uskaltaa nousta poliittisten puolueiden, uskonnollisten instituutioiden ja kansallisten myyttien yläpuolelle ja osoittaa, että oikeudenmukaisuuden vaateet ja toisista välittäminen ovat välttämättömiä hyvälle elämälle ja yhteisestä hyvästä osallistumiselle.

Kalervo Aromäki, psykologi

OSA II

DIALOGI YHTEISKUNNASSA

USKONTOJEN JA KATSOMUSTEN ROOLI PUOLUEPOLITIIKASSA

Titus Hjelm, professori, Helsingin yliopisto

Talvikki Ahonen, tutkijatohtori, Helsingin yliopisto

Uskonnot ja muut katsomukset ovat läsnä kaikkialla yhteiskunnassa, myös suomalaisessa puoluepolitiikassa. Kansalaisilla ja poliitikoilla on erilaisia uskonnollisia ja maailmankatsomuksellisia taustoja. Heillä on myös toisistaan huomattavasti vaihtelevia näkökantoja siihen, mikä tulisi olla uskonnon rooli, paikka ja näkyvyys yhteiskunnassa. Luonnollisesti eduskunta on keskeisin niistä areenoista, joilla puolueet käyvät keskinäistä debattia uskonnoista ja vakaumuksista. Suoranaisesti uskonnollista puhetta eduskunnassa esiintyy kuitenkin vain vähän. Uskontoon liittyvä puhe onkin tavallisimmin puhetta uskonnosta.

Mikä rooli politiikalla on katsomusdialogissa?

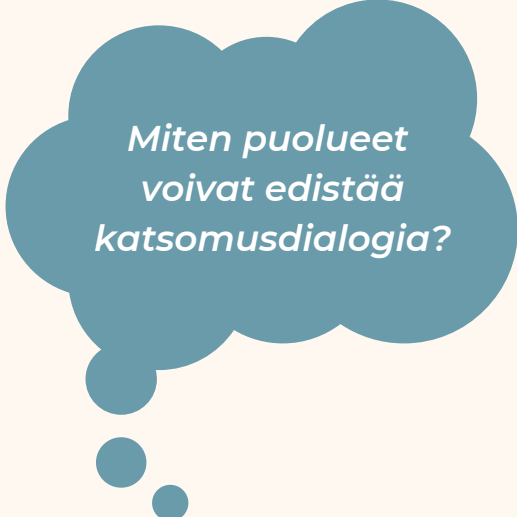
Eduskunnassa uskonto ja vakaumukset nousevat esille laajasti erilaisten aiheiden tiimoilta. Uskontoon liittyvä keskustelu suomalaisessa kontekstissa tapahtuu ennen muuta kristillisestä perinteestä käsin. Esimerkiksi tasa-arvoisesta avioliittolaista tai abortista käydyissä eduskuntakeskusteluissa kristinuskon juurtuneisuus suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskunnan rakenteisiin tulee selvästi ilmi.

Siirtolaisuutta ja turvapaikkapolitiikkaa käsittelevät eduskuntakeskustelut taas sivuavat usein islamia ja muslimitaustaiset leimataan niissä usein turvallisuusuhaksi. Ei ole merkityksetöntä, kuinka eduskunta suomalaisen poliittisen järjestelmän ylimpänä elimenä kehystää erilaiset uskonnot ja katsomukset: eduskuntapuheella on laaja yleisö ja vaikutusvaltaa.

Miten eri uskonnoista puhutaan politiikan kentällä?

Eduskunnassa on toiminut vuodesta 2016 lähtien erillinen uskonnon- ja omantunnonvapausryhmä. Sen erityiseksi painopisteeksi on mainittu uskonsa vuoksi vainottujen puolesta toimiminen kansainvälisesti. Ryhmän kansainvälisiin tilanteisiin ja suhteisiin keskittyvä fokus on huomionarvoinen, sillä myös kotimaan uskonto- ja katsomusaiheet näyttävät usein jännitteisinä. Myös suomalaisessa keskustelussa olisi tarpeen etenkin uskonnollisten ja katsomuksellisten vähemmistöjen kuunteleminen ja huomioonottaminen.

*Miten puolueet
voivat edistää
katsomusdialogia?*

Suomalaiset puolueet lähestyvät uskontoa ja katsomuksia jossain määrin toisistaan poikkeavista näkökulmista. Perinteisten suurten puolueiden eli keskustan, sosialidemokraattien ja kokoomuksen viestinnässä painottuu evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallinen merkitys. Perussuomalaiset puolestaan korostavat kristinuskon roolia kansallisen identiteetin rakennusaiheena. Vasemmistoliiton ja vihreiden näkemyksissä painottuu katsomusten yhdenvertaisuus. Kristillisdemokraatit ovat lähestyneet uskontoa perinteisesti ennen muuta positiivisen uskonnonvapauden kautta. Painotukset heijastavat sitä, kuinka eri puolueiden sisällä uskonto ja katsomukset nähdään eri näkökulmista.

*Mikä on uskonnon
paikka eduskunnassa?*

Toisin kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa, Suomessa poliittiset puolueet eivät ole kristillisdemokraatteja lukuun ottamatta profiloituneet voimakkaasti katsomuksellisten jakolinjojen kautta. Puolueiden äänestäjä- ja kannattajakunnat edustavat vastaavaa monimuotoisuutta. Todennäköisesti puolueiden ei ole kannattavaa sen enempää erityisesti korostaa mitään katsomuksellista perinnettä tai pyrkiä etäännyttämään esimerkiksi kristillisestä perinteestä.

USKONTOJEN JA KATSOMUSTEN MONINAISUUS LISÄÄNTYY

Kimmo Ketola, tutkija (dos.), Kirkon tutkimus ja koulutus

Ihmisten uskonnollisuus ja suhde uskontoihin ja katsomuksiin on aina ollut muutoksessa. Kuitenkin viimeisten noin kolmen vuosikymmenen aikana muutos Suomessa on ollut poikkeuksellinen, sillä ajanjaksoon sisältyy monta rinnakkaista mutta toisiinsa limittyvää kehityskulkua, jotka muovaavat voimakkaasti suomalaisten uskontosuhdetta ja näkyvät muutoksina uskontojen kentällä.

Maallistuminen ja sen myötä tapahtunut evankelis-luterilaisesta kansankirkosta etääntyminen on ollut pitkäaikainen kehityskulku, mutta kirkon jäsenosuuden lasku sekä uskontokuntiin kuulumattomien osuuden kasvu ovat olleet erityisen nopeita 2000-luvulla. Vuoden 2022 lopussa luterilaiseen kirkkoon kuuluvien osuus oli 65 prosenttia väestöstä, kun se vielä 2000-luvun vaihteessa oli 85 prosenttia. Vastaavasti uskontokuntiin kuulumattomien osuus oli kasvanut vajaasta 13 prosentista 32 prosenttiin väestöstä. Lukumääräisesti tarkasteltuna se tarkoittaa, että noin 1,8 miljoonaa suomalaista ei kuulu mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Vuoden 2022 lopussa luterilaiseen kirkkoon kuuluvien osuus oli 65 prosenttia väestöstä

Toiseen kansankirkkoon eli Suomen ortodoksiseen kirkkoon on koko 2000-luvun ajan kuulunut noin yksi prosentti väestöstä. Kuitenkin myös ortodoksisen kirkon jäsenkehitys on kääntynyt laskuun.

Maallistumisen rinnalla tapahtuu lisäksi uskonnollisen kentän voimakasta moninaistumista. Muutokset näkyvät selkeimmin uskonnollisten yhteisöjen määrän lisääntymisenä. Siinä, missä 2000-luvun vaihteessa Suomessa toimi noin viitisenkymmentä itsenäistä rekisteröityä uskonnollista yhdyskuntaa, 2020-luvulle tultaessa määrä oli kasvanut kolminkertaiseksi, noin 150:een.

Noin 1,8 miljoonaa suomalaista ei kuulu mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan

Moninaistumisen taustalla vaikuttaa erityisesti kansainvälinen muuttoliike. Suomeen kohdistuva muuttoliike vilkastui 1990-luvulta alkaen. Tutkijat Teemu Pauha ja Tuomas Martikainen ovat arvioineet, että 2020-luvun taitteessa Suomen maahanmuuttajaväestöstä noin 40 prosenttia oli kristittyjä, 25–27 prosenttia muslimeja, 20 prosenttia uskonottomia, 5 prosenttia buddhalaisia, 2 prosenttia hinduja, 1 prosentti kansanuskontojen harjoittajia ja noin 0,1 prosenttia juutalaisia.

Muslimitaustaisia maahanmuuttajia arvioidaan olevan noin 120 000 - 130 000

Uskonnollisten yhteisöjen jäsenosuuksissa muutos näkyy kuitenkin viiveellä. Rekisteröityihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvien osuus on 2000-luvulla kasvanut noin prosentista vajaaseen kahteen prosenttiin, mikä tarkoittaa lukumääräisesti noin 100 000 suomalaista. Kuitenkaan läheskään kaikki maahanmuuttajataustaiset eivät ole jäseniä rekisteröidyissä uskonnollisissa yhteisöissä. Esimerkiksi muslimiyhteisöissä oli 2022 noin 22 000 jäsentä, vaikka muslimitaustaisia maahanmuuttajia arvioidaan olevan noin 120 000–130 000. Sama aliedustus on nähtävissä myös buddhalaisten ja hindulaisten yhteisöjen jäsenmäärissä.

Uskonnollisen kentän moninaistumiseen vaikuttavat myös uudet henkiset ja hengelliset virtaukset. Kaikki valtavirran uskonnoista etääntyneet eivät suinkaan määritä itseään uskonottomiksi, saati ateisteiksi. Monet määrittelevät sen sijaan itsensä etsijöiksi tai henkiseksi, muttei uskonnolliseksi. Kyselystä riippuen tähän joukkoon kuuluu noin viidesosa tai neljäsosa väestöstä. Vaikka kyseessä on katsomuksellisesti moninainen joukko, yhteistä heille on keskimääräistä suurempi avoimuus ja kiinnostus pyhiä ja ylliluonnollisia asioita kohtaan ja samalla etäisyyden ottaminen perinteisiin uskonnollisiin instituutioihin ja tapoihin.

Henkisten etsijöiden suhtautuminen uskonnollisten yhteisöjen jäsenyyteen kuitenkin vaihtelee. Osa kuuluu perinteisiin kirkkoihin, osa on jättäytynyt kaikkien yhdyskuntien ulkopuolelle, ja lisäksi pieni osa on liittynyt pienempiin yhteisöihin. Uuden henkisyysvaikutus ei siten juurikaan näy uskontokuntien jäsentilastoissa.

2000-luvun vaihteessa Suomessa toimi noin 50 itsenäistä rekisteröityä uskonnollista yhdyskuntaa, 2020-luvulle tultaessa määrä oli kasvanut noin 150:een

KATSOMUSDIALOGISTA USKONTO- JA KATSOMUSLUKUTAIDOA

**Anuleena Kimanen, yliopistonlehtori, Opettajankoulutuslaitos,
Turun yliopisto**

**Inkeri Rissanen, yliopistonlehtori, kasvatustieteiden ja kulttuurin
tiedekunta, Tampereen yliopisto**

Osallistuminen katsomusten väliseen kohtaamiseen ja erityisesti dialogiin voi lisätä katsomusten välistä osaamista, jota voidaan kutsua uskontolukutaidoksi tai katsomuslukutaidoksi. Tilaisuus kysellä ja oppia itselle vieraista uskomuksista ja käytänteistä sekä niiden symbolisesta ja henkilökohtaisesta merkityksestä tarjoaa ymmärrystä uskontojen ja katsomusten yksilöllisistä tulkinnoista.

On tärkeää ymmärtää, että uskonnot tai laajemmin katsomukset eivät vaikuta kannattajiensa käytökseen ja ajatteluun aina samalla tavalla. Lisäksi dialogi voi tehdä tietoisemmaksi myös omista käsityksistä. Tällainen tietoisuus on pohja sille, että osaa omassa työssä ja arkielämässä antaa reiluuden hengessä tilaa muiden katsomuksille. Parhaassa tapauksessa voi oppia myös yhteiskunnallisista tekijöistä, jotka vaikuttavat katsomusten asemaan Suomessa, jos dialogiin osallistuvat jakavat kokemuksia oman katsomuksensa asemasta tai vaikkapa oman yhteisön näkyvyydestä mediassa.

***Uskonnot tai laajemmin
katsomukset eivät
vaikuta kannattajiensa
käytökseen ja ajatteluun
aina samalla tavalla***

Keskeinen osa uskonto- ja katsomuslukutaitoa on ymmärtää katsomukset avoimina ja kehittyvinä tulkintamalleina, jotka sekä muokkaavat maailmaa että muovautuvat niitä ympäröivässä kulttuurissa, mutta joihin liittyy myös vallankäyttöä, neuvotteluja ja kamppailuja edustamisesta.

Pitäisikö sitten puhua uskonto- vai katsomuslukutaidosta? Kummallakin käsitteellä on vahvuutensa ja heikkoutensa. Uskontolukutaito on käsitteistä vanhempi ja syntynyt kuvaamaan sitä ymmärrystä, jota yhteiskunnassa tarvitaan uskonnoista ja muiden yhteiskunnallisten, sosiaalisten tai kulttuuristen ilmiöiden linkittymisestä uskontoihin.

Joihinkin uskontolukutaidon määritelmiin sisältyy ymmärrys uskonnottomista katsomuksista, jotkut taas pitävät parempana puhua joko uskonto- ja katsomuslukutaidosta tai vain katsomuslukutaidosta.

Katsomuslukutaidon käsite perustuu ajatukselle, että kaikilla ihmisillä on jonkinlainen katsomus eli suhteellisen pysyviä arvoja, maailman ja elämän luonteeseen liittyviä käsityksiä sekä symbolisia käsityksiä tai käytänteitä. Näistä osa voi olla uskonnollisia, mutta uskontojen ei tämän ajatuksen mukaan tulisi olla se "normaali", josta poikkeavia katsomuksia kuvaillaan uskonnollisuuden puuttumista korostaen. Lisäksi yksilölliset katsomukset voivat hyvin yhdistellä aineksia erilaisista perinteistä, ja tällainen on yhä tavallisempaa globalisoituvassa maailmassa ja monikulttuuristuvissa yhteiskunnissa.

Perinteinen uskonnollisuus sen sijaan menettää Suomessa jatkuvasti jalansijaa, jolloin yhä useammat voivat kokea uskontolukutaidon olevan "toisia" koskevaa tietoa ja osaamista. Jos halutaan korostaa vastavuoroista oppimista ja dialogisuutta, katsomuslukutaito voi olla parempi käsite.

— “
Kaikilla ihmisillä on jonkinlainen katsomus eli suhteellisen pysyviä arvoja, maailman ja elämän luonteeseen liittyviä käsityksiä sekä symbolisia käsityksiä tai käytänteitä
— ”

Toisaalta nimenomaan perinteisen uskonnollisuuden vähentyessä voi olla tarvetta tuntea ja tiedostaa paremmin uskonnollisia käsityksiä ja käytänteitä sekä niiden merkityksiä. Uskontolukutaidolla voi siis siten olla sijansa. Lisäksi uskontolukutaitoon liittyy ymmärrys siitä, mitä kaikkea uskonto voi olla. Esimerkiksi Suomessa käsitystä uskonnosta voi kahlita protestanttinen ajatus, että tärkeää on sitoutuminen tiettyihin käsityksiin Jumalasta ja ihmisen kohtalosta kuoleman jälkeen. Uskonto voi kuitenkin joissain perinteissä merkitä enemmän elämäntapaa, yhteyttä aiempiin sukupolviin tai rajaa pyhän ja maallisen välillä.

Kaiken kaikkiaan uskonto- ja katsomuslukutaito pitää sisällään ymmärtämystä katsomuksista ja katsomuksia kohtaan, kontekstualisointia eli katsomusten tarkastelua osana yhteiskuntaa ja ihmisten arkielämää, sekä kriittisyyttä eli avointa ja tutkivaa lähestymistapaa katsomuksiin.

Kriittisyys ei tarkoita kielteistä suhtautumista katsomuksiin, mutta viittaa pyrkimykseen tarkastella eri katsomuksia edustavien yksilöiden ja katsomusyhteisöiden yhteiskunnallista asemaa, ja ymmärtää näiden toimijoiden asemaa vallan kohteina mutta myös vallan käyttäjinä. Kriittisyyden edellytys on ymmärtämys ja aito pyrkimys tunnistaa ja nähdä katsomuksissa se hyvä, jonka niiden jäsenet itse kokevat ja näkevät: katsomusdialogi on omiaan edistämään tällaisen ymmärtämyksen kehittymistä.

Katsomusdialogin suunnittelukin edellyttää jonkin verran uskonto- tai katsomuslukutaitoa. On esimerkiksi hyvä ymmärtää uskonnon tai katsomuksen käsityksen laajuus ja siten välttää riski luokitella jollekin tärkeitä käsityksiä katsomusdialogin ulkopuolelle eli vaikkapa taikaukoksi tai kulttuuriksi. Uskonto- tai katsomuslukutaito auttaa myös tulkitsemaan monipuolisemmin sitä, mitä dialogissa opitaan. Dialogin osallistujat saattavat haluta puhua yksilöinä, mutta joskus taas edustaa laajempaa yhteisöä.

Uskonto- ja katsomuslukutaito auttaa ymmärtämään, että joskus yksilönä puhuminen voi esimerkiksi suojata tiettyyn katsomukseen liittyviltä stereotyyppioilta. Yhteisön edustaminen puolestaan voi antaa painoarvoa, mutta varsinkin laajat traditiot ovat niin moninaisia, että yksittäisen henkilön lausuntoja koko yhteisön nimissä kuulijan on syytä suhteuttaa tilanteeseen. Uskonto- tai katsomuslukutaito voi siis olla katsomusdialogin tulosta, mutta katsomusdialogi myös hyötyy hyvästä uskonto- tai katsomuslukutaidosta.

“

***Kriittisyys ei
tarkoita kielteistä
suhtautumista
katsomuksiin***

”

USKONTO & HYVINVOINTI

Hannamaria Kuusio, tutkimuspäällikkö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Natalia Skogberg, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

"Jokaisella ihmisellä on ajatuksen, omatunnon ja uskonnon vapaus," todetaan Yhdistyneiden kansakuntien vuonna 1948 allekirjoitetussa ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa. Tämä tarkoittaa, että jokaisella on oikeus oman vakaumuksen harjoittamiseen ja ylläpitämiseen, on se uskonnollinen tai muu elämäntavotus. Vakuumus heijastuu ihmisen maailmankatsomukseen ja vaikuttaa tapaan tulkita ympäröivää maailmaa. Mikäli vakaumusta kyseenalaistetaan tai sitä rajoitetaan, vakaumuksen henkilökohtaisesta painoarvosta riippuen, voi ihminen kokea negatiivisia vaikutuksia hyvinvointiinsa.

**Kuulumisen kokemus
ja samaistuminen
erilaisiin uskonnollisiin
tai hengellisiin ryhmiin
on monin tavoin
yhteydessä yksilön
kokonaisvaltaiseen
hyvinvointiin**

Vakaumuksen lisäksi puhutaan yleisemmin hengellisyydestä, joka maailmankatsomuksen sijaan viittaa ihmisten perustarpeisiin kokea merkityksellisyyttä ja kuulumista osaksi jotakin suurempaa kokonaisuutta. Hengellisyyttä voi siten kokea niin uskonnollisissa tapahtumissa kuin luonnossa tai muissa tilanteissa, jotka ovat henkilökohtaisesti merkityksellisiä ja joissa yhteenkuuluvuuden tunne on läsnä.

Kuulumisen kokemus ja samaistuminen erilaisiin uskonnollisiin tai hengellisiin ryhmiin on monin tavoin yhteydessä yksilön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Ryhmään kuulumisen tarjoaa yksilölle merkityksellisyyden kokemuksia, käyttäytymismalleja, sosiaalista tukea ja muita sosiaalisia resursseja. Vastaavasti ryhmään kuulumisen voi tuottaa hyvinvointiin liittyviä haasteita, mikäli ryhmän asema kyseenalaistetaan, ryhmään kohdistuu ennakkoluuloja, tai kun ryhmän tarjoamat käyttäytymismallit ovat yksilön hyvinvoinnin kannalta haitallisia.

Suomessa on tutkittu kuulumisen kokemusta uskonnollista tai hengellistä yhteisöä kohtaan. Se mistä maasta Suomeen muutetaan, on vahvasti yhteydessä uskonnolliseen tai hengelliseen yhteisöön kuulumisen kokemukseen. Ulkomailla syntyneiden hyvinvointitutkimus (FinMonik) - tutkimuksessa havaittiin, että Afrikasta (pl. Pohjois-Afrikasta) Suomeen muuttaneista 60 prosenttia kokee kuuluvansa uskonnolliseen tai hengelliseen yhteisöön. Kaikissa muissa maaryhmissä tätä kuulumista koettiin selvästi vähemmän. Maahanmuuttajien hyvinvointi (Maamu) -tutkimuksessa havaittiin niin ikään huomattavia eroja eri uskontokuntiin kuulumisessa: somalialaistaisista lähes kaikki ilmoittivat uskontokunnakseen islaminuskon, kun kurditaisista joka viides kertoi, että ei edusta mitään uskontokuntaa.

Ihmisten omaa vakaumusta - uskonnollisuus tai uskonnoton - ja henkilökohtaisia eroja tulisikin huomioida myös kotoutumisen ja mielen hyvinvoinnin vahvistamisen toimissa.

Ihmisten omaa vakaumusta ja henkilökohtaisia eroja tulisikin huomioida myös kotoutumisen ja mielen hyvinvoinnin vahvistamisen toimissa.

USKONTO- JA KATSOMUSDIALOGILLA TUETAAN SISÄISTÄ TURVALLISUUTTA JA EHKÄISTÄÄN RADIKALISOITUMISTA

Tarja Mankkinen, kehittämisspäälikkö sisäministeriö, tällä hetkellä virkavapaalla ja toimii EU komissiossa radikalisoitumisen ehkäisyn yksikössä.

Suomessa oli pitkään vallalla ajatus siitä, että uskonnolla ei ole sijaa viranomaisten toiminnassa lukuun ottamatta viranomaisia, joiden tehtäviin uskontoasiat kuuluvat. Tämä ei kuitenkaan ole totta, sillä uskonto vaikuttaa elämäämme monella alueella, joko näkymättömästi tai näkyvämmiin, riippumatta siitä, mikä on oma suhteemme uskontoon.

Uskonnolla, kuten monella muullakin syyllä, on perusteltu väkivaltaa kautta historian. Väkivaltaan voivat syllistyä minkä tahansa uskontokunnan edustajat. Syyskuun 2001 terrori-iskut kuitenkin nostivat Suomessa esiin väärinkäsityksen siitä, että Islam olisi väkivaltainen uskonto. Tämän taustalla vaikuttivat varmasti vähäiset tiedot historiasta ja uskonnoista. Uskomus oli kuitenkin vaarallinen, sillä se lisäsi ennakkoluuloja ja pelkoja muslimivähemmistöä kohtaan. Valitettavasti on todettava, että yhteiskunnan polarisaation lisääntyessä ennakkoluulot ovat yhä edelleen voimissaan.

On tärkeää, että viranomaiset eivät toiminnallaan vahvista polarisaatiota ja ennakkoluuloja sekä työnnä vähemmistöryhmien edustajia yhteiskunnan marginaaliin. Paras keino tämän välttämiseksi on tieto. Kaikista viranomaisista ei tule, eikä pidä tullakaan, uskontoon liittyvien kysymysten erityisasiantuntijoita, mutta on tärkeää, että kykenee ymmärtämään, milloin uskonnollisella vakaumuksella on merkitystä jonkin työssä kohdatun asian kannalta.

Yhteiskunnan polarisaation lisääntyessä ennakkoluulot ovat yhä edelleen voimissaan

Riippumatta siitä, miten itse suhtautuu uskontoon ja onko se itselle tärkeä asia, on kunnioitettava ihmisiä, joille uskonnolla on merkitystä. Valitettavasti joskus huomaa, että on hyväksyttyä asettaa uskonnollinen vakaumus kyseenalaiseksi ja suhtautua siihen jopa alentuvasti. Tässä on joskus kyse sokeudesta, samasta ilmiöstä kuin siinä, että rasismia ankarasti vastustava henkilö hyväksyy esimerkiksi seksuaalivähemmistöihin kuuluvien syrjinnän.

Kautta Euroopan yhä useampi radikalisoitunut henkilö on alaikäinen ja tämä huolestuttaa laajasti turvallisuusviranomaisia eri maissa. Radikalisoituminen lisääntyi koronan aikana, kun monet nuoret viettivät aiempaa enemmän aikaa verkossa ja kontaktit verkon ulkopuolella toisiin nuoriin vähenivät. Väkivaltaisiin ääriryhmiin ihmisiä houkuttelevat kohdistavat paljon viestintää suoraan nuorille ja tarjoavat merkitystä elämään. Nuori, joka kokee olevansa hukassa ja jolla ei ole näköaloja tulevaisuuteen, on helppo kohde näille saalistajille. Kun yksi nuori ryhmässä kiinnostuu ääriajattelusta, vetää hän helposti mukanaan myös muita.

Viranomaisten toiminnalla on iso merkitys siihen, miten nuori kokee yhteiskunnan ja tuntee hän olevansa osa sitä. Viranomainen voi olla opettaja, nuorisotyöntekijä, poliisi tai terveydenhoidon ammattilainen. Mikäli nuori kokee, että hänen uskontoaan ei hyväksytä tai sitä väheksytään, voi tällä olla vakavia seurauksia hänen luottamukseensa yhteiskuntaa kohtaan. Nuoren epäluottamus yhteiskuntaa kohtaan vahvistuu myös, mikäli hänen vanhemmillaan on vähäinen luottamus yhteiskuntaan. Ja luottamus on tärkeää, sillä Suomi on rakennettu luottamukselle.

Riippumatta siitä, miten itse suhtautuu uskuntoon ja onko se itselle tärkeä asia, on kunnioitettava ihmisiä, joille uskonnolla on merkitystä

Parhaimmillaan kohtaamiset erilaisten ihmisten välillä lisäävät erilaisuuden hyväksymistä ja luottamusta siihen, että voimme kaikki elää rinnakkain, eroista huolimatta. Siksi on tärkeää, että on olemassa foorumeita, joissa kohdataan niitä, joita ei arjessa yleensä kohdata. Ihmisiä eri uskonnoista, ammanteista, etnisistä taustasta, erilaisilla elämäntilanteilla. On paljon vaikeampaa tuntea ennakkoluuloa ja jopa vihaa ihmistä kohtaan, jonka on kohdannut kasvotusten. Myönteinen kohtaaminen vähentää myös ennakkoluuloja sitä ryhmää kohtaan, jota henkilö edustaa tai jota hänen oletetaan edustavan.

Poliisi on jo pitkään järjestänyt erilaisia tilaisuuksia käydä keskustelua eri ryhmien välillä. Tilaisuuksia on järjestetty nuorille, vähemmistöryhmien edustajille ja muille, joiden kanssa on tarpeen käydä dialogia. Jos kyse on nuorista, voi tilaisuuteen liittyä myös jotain mukavaa kuten urheilua tai muuta vastaavaa. Kokemus on osoittanut, että dialogi on tehokas tapa vähentää ennakkoluuloja puolin ja toisin. Samalla lisääntyy tieto. Edelleen on helpompaa esittää kysymyksiä ja saada vastauksia, kun ollaan saman pöydän ääressä ja nähdään koko ihminen, ei vain puhuvaa päätä.

OSA III

ESIMERKKEJÄ KATSOMUSDIALOGISTA

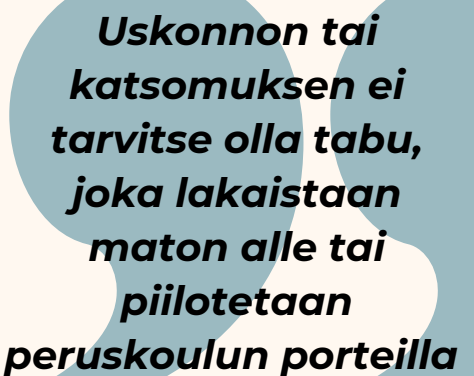

KATSOMUSDIALOGI KOULUSSA

Sari Hajar Sorsa, KM, luokanopettaja, islaminopettaja

Suomen peruskouluissa on jo vuosikymmeniä ollut oppilaita erilaisista taustoista ja kulttuureista. Kielitietoiseen opetukseen koulutetaan ja panostetaan, jotta jokainen oppilas ymmärtäisi opetusta ja saisi mahdollisuudet integroitumiseen ja jatko-opintoihin.

Eri kielet ja kulttuurit ovat näkyneet kouluissa vaihtelevasti. Joissakin kouluissa on pidetty kuukauden kieli – kuulutuksia, joissa oppilaat ovat saaneet kertoa omalla kotikielellään esimerkiksi sanat: kiitos, numerot 0-10, tervehdykset, ja toivottaneet hyvää koulupäivää. Monikulttuurisilla kirjamesseilla kouluun on tuotu eri kielillä kirjoitettuja kirjoja, ja oppilaat tai koulun henkilökunta on lukenut niitä oppilailleen.

Uskonnon tai katsomuksen ei tarvitse olla tabu, joka lakaistaan maton alle tai piilotetaan peruskoulun porteilla

Kulttuureita on tuotu esiin esimerkiksi kodin ja koulun yhteistyöpäivissä, joissa huoltajat ovat henkilökunnan avustuksella järjestäneet oman kulttuurin pajoja ja esitelleet maansa lauluja, syömisiä, pukeutumista ja tavaroita. Oppilaat ovat päässeet kiertämään pajoja ja tanssineet, maistaneet sekä tutustuneet koulukavereidensa kulttuureihin, Suomi-paja mukaan laskettuna. Joissakin kouluissa on ollut perinneasujen pukeutumispäiviä tai kevätjuhlassa matkattu maailman ympäri esittämällä eri kulttuurien mukaisia tansseja ja esityksiä.

Katsomuksien välinen dialogi on voinut jäädä monessa koulussa vähemmälle. Taustalla voi olla ajatus, että katsomus on jokaisen henkilökohtainen asia, josta ei tahdota puhua julkisesti. Tai ehkä ne koetaan vaikeammaksi käsitellä, koska katsomuksiin kohdistuu myös paljon väärinymmärryksiä tai vahvoja tuntemuksia. Osaksi pelätään mahdollisesti tunnustuksellisen opetuksen rajanylitystä, tai toiselle pyhän asian loukkaamista.

Katsomukset ovat kuitenkin osa oppilaiden ja henkilökunnan identiteettiä. Osalla se vaikuttaa enemmän, osalla vähemmän. Uskonnon tai katsomuksen ei tarvitse olla tabu, joka lakaistaan maton alle tai piilotetaan peruskoulun porteilla. Niistä voidaan keskustella, mutta niin, että tilanne ja ilmapiiri olisi asiallinen, arvostava ja turvallinen kaikille osapuolille. Tähän tarvitaan katsomusdialogin taitoja.

Vuoden 2014 opetussuunnitelmassa on määritelty, että uskonnon opetuksen tehtävänä on mm. antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys sekä tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Opetuksen tulee antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Uskonnon opetus antaa myös valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on mm. kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Elämänkatsomustiedon opetuksen tulee olla monipuolista katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamiseksi.

Mutta kuinka saada katsomuskeskustelut uskonto- ja elämänkatsomustiedon tuntien 'ulkopuolelle'? Harvemmillä oppilaalla katsomus rajoittuu kyseiseen 45 minuuttiin viikossa, vaan on osa oppilaan identiteettiä. Dialogia on hyvä toteuttaa myös heterogeenisessä ryhmässä, eikä saman katsomusaineen valinneiden kesken. Näitä taitoja tarvitaan maailmassa, jossa erilaiset katsomukset elävät rinnakkain.

Moni toimija on valmistanut materiaalia katsomusdialogiin: Aatos ja Amine – dokumenttielokuva työpajoihin tuo näkemyksiä katsomuksien vastakkainasetteluun, sekä opettaa, kuinka ennakkoluuloja voi vähentää. Samoin monessa koulussa on tutustuttu maailmanuskontojen juhliin juhlakalenterien avulla sekä juhlistettu, kuulutettu tai tuotu taito - ja taideaineissa tai muilla tunneilla esiin koulun oppilaiden juhliä. Joulujuhliissa tonttujen lisäksi porot, lumiukot ja revontulet ovat tuoneet talvista tunnelmaa myös niille, jotka eivät joulua kotonaan juhli. Joulukuvaelma on useimmiten esitetty joulukirkossa, ja samaan aikaan koululle on järjestetty vastaavanlainen uskonnoton tapahtuma, ja näistä jokainen huoltaja on valinnut lapselleen sopivan vaihtoehdon.

Dialogia on hyvä toteuttaa myös heterogeenisessä ryhmässä, eikä saman katsomusaineen valinneiden kesken

Yhteisymmärrysviikkoa on perinteisesti juhlistettu helmikuun ensimmäisellä viikolla ja tähän liittyen kouluissa on voinut olla tapahtumia. Useat katsomusaineiden opettajat ovat tehneet yhteisiä projekteja ja esitelleet ryhmiensä kanssa katsomuksia toisilleen. Kouluissa on voitu myös pitää yhteisiä salitapahtumia, missä koulun katsomuksia on esitelty, joko opettaja- tai oppilasjohtoisesti.

Tätä voitaisiin hyvin laajentaa 'Katsomukset koulussa/maailmassa' -messuiksi, joissa eri pisteille on kerätty katsomuksen materiaaleja, pyhiä kirjoja sekä valmisteltu katsomuksiin liittyvä tietovisa. Sekaryhmissä oppilaiden pitäisi selvittää tehtävien vastaukset ja näin keskustelu eri katsomuksista olisi oppilaiden kesken luontevaa.

Yksin ei opettajan/koulun tarvitse pyörää keksiä. Dialogikasvatus-sivustolle on koottu erilaisia ideoita ja materiaaleja katsomusdialogin tueksi. Opettaja tai koulut voivat helposti löytää sivustolta materiaaleja katsomuksien käsittelyyn. Sieltä löytyvät mm. alkuopetukseen sopiva juhlakaruselli, jossa pohditaan aistien kautta oman katsomuksen juhlia. Mitä kuuluu? -materiaalissa puolestaan tutustutaan eri katsomuksiin äänimaailman avulla.

Sivustolle koottujen materiaalien avulla on mahdollista käsitellä myös ennakkoluuloja, niiden paikkaansa pitävyyttä sekä nostaa esiin väärinkäsityksiä sekä mahdollisia katsomuksiin liittyviä tabuja. Tähän voisi käydä esim. Uskallustarinat tai Vihapuheesta dialogiin-koulutusmateriaali. Peruskoulun tarkoituksena on antaa lapsille avaimia tulevaan. Katsomusdialogi on yksi avainmonen muun joukossa. Katsomuksien ymmärtäminen ja polarisoitumisen vähentyminen on myös tärkeä osa yhteiskuntarauhan rakentamista.

Katsomus- ja uskontodialogiin liittyvien taitojen vahvistaminen katsomuskasvatuksessa ja katsomusaineiden opetuksessa

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa järjestetään kaikille yhteistä katsomuskasvatusta, perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa katsomusaineiden opetus jakautuu uskonnon ja elämäntutkimuksen oppiaineisiin, joista uskonnossa on useita oppimääriä.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa katsomuskasvatus kuuluu laajempaan oppimiskokonaisuuteen "Minä ja meidän yhteisömme". Varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetussuunnitelman perusteiden mukaan katsomuskasvatuksessa tutustumisen kohteena ovat etenkin lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Niitä tarkastellaan esimerkiksi arjen tilanteiden kautta, kuten vuodenkiertoon liittyvien juhlien yhteydessä.

Dialogikasvatus-sivustolle on koottu erilaisia ideoita ja materiaaleja katsomusdialogin tueksi

Katsomuskasvatuksen tavoitteena on sekä varhaiskasvatuksessa että esiopetuksessa edistää eri katsomuksiin liittyvää ymmärrystä sekä kunnioitusta toisten katsomuksellista taustaa kohtaan. Siihen liittyy myös erilaisten elämänkysymysten pohdintaa yhdessä. Sekä varhaiskasvatussuunnitelman että esiopetussuunnitelman perusteissa katsomuskasvatus liitetään yleisiin tavoitteisiin sisältyvään kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutustaitoihin sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Katsomuskasvatuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa uskonto- ja katsomusdialogiin liittyvä osaaminen ovat keskeinen osa uskonnon oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä. Uskonnonopetuksen tehtävänä on opetussuunnitelmien perusteiden mukaan laaja-alaisen uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän yleissivistyksen ja monilukutaidon kartuttaminen. Oppiaineen tehtävänä on myös antaa valmiuksia dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä.

Perusopetuksessa tämä näkyy oppiaineen kaikkien oppimäärien yhteisissä tavoitteissa mm. siten, että oppiaineessa oppilas tutustuu opiskeltavan uskonnon lisäksi myös muihin uskontoihin ja katsomuksiin, harjoittelee rakentavaa itseilmaisua ja vuorovaikutustaitoja sekä häntä kannustetaan kunnioittamaan omaa ja toisten pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa.

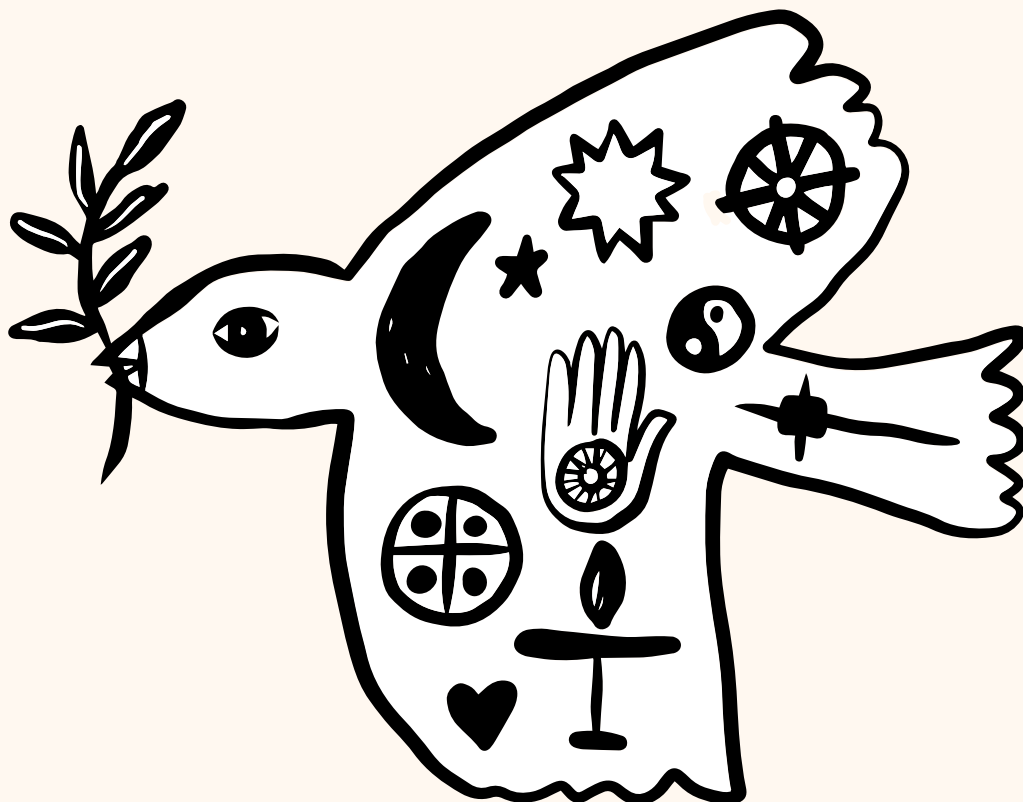
Oppilasta kannustetaan avartamaan omaa ymmärrystään maailman moninaisuudesta ja kaikkien yhdenvertaisesta kohtelusta

Lukion uskonnon oppimäärien yhteisissä opetuksen tavoitteissa (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019) uskonto- ja katsomusdialogin merkitys ilmenee erityisesti kahdessa tavoitteessa. Yhtäältä tavoitteena on, että opiskelija hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Tämän lisäksi tavoitteena on, että opiskelija kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteissa elämäkatsomustiedon oppilasta ja opiskelijaa ohjataan monin tavoin kohti rakentavaa katsomusdialogia. Elämäkatsomustiedon ydintehtävänä on yleisellä tasolla edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää, mitä tuetaan mm. monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisella.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan elämäkatsomustiedon oppilasta rohkaistaan ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja. Samalla oppilasta ohjataan tutustumaan erilaisiin uskonnottomiin ja uskonnollisiin katsomuksiin sekä niiden keskinäiseen vuorovaikutukseen. Lisäksi oppilasta kannustetaan avartamaan omaa ymmärrystään maailman moninaisuudesta ja kaikkien yhdenvertaisesta kohtelusta.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa katsomusdialogi ilmenee elämäkatsomustiedossa erityisesti siten, että opiskelijaa ohjataan kehittämään omaa kykyään elämäkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

KOKO KAUPUNKI KOTOUTTAA

Ritva Viljanen, mm. entinen Vantaan kaupunginjohtaja, Helsingin kaupungin apulaiskaupunginjohtaja, sisäministeriön kansliapäällikkö

Jo pitkään Suomen työllinen työvoima on lisääntynyt vain maahanmuuton vuoksi. Ilman maahanmuuttoa lukuisat kaupunkien toiminnot eivät sujuisi lainkaan. Tällaisia ovat esimerkiksi opetustoimi, sosiaali- ja terveystoimi, joukkoliikenne, erilaiset tukipalvelut sekä ict-palvelut ja kehitystyö. On liki käsittämätöntä, että voidaan edes pohtia Suomen rajojen osittaista sulkemista ulkomaisilta ihmisiltä. Suomi on syntynyt kansainvälisyydestä ja se on ollut teollisuutemme ja palvelujemme perusta. Jopa oikeusjärjestystä myöten Suomi on syntynyt ulkomaisista vaikutteista ja kansainvälisten ihmisten työn tuloksena.

“

Suomi on syntynyt kansainvälisyydestä ja se on ollut teollisuutemme ja palvelujemme perusta

”

Maahanmuutossa ei ole kyse kuitenkaan pelkästä resurssista, vaan nykyajan osaamisesta, kyvystä empatiaan ja kulttuurien tuntemisesta, kaupunkien värikkydestä ja kyvystä kohdata uusia tapoja. Meille muuttaa ihmisiä iloineen ja suruineen ja tämä rikastuttaa elämäämme. Eri maiden tapojen tunteminen ja ymmärtäminen lisää myös turvallisuuttamme. Vieläkin muistan, miten suuri ilo oli osallistua intialaiseen tanssijuhlaan Havukoskella ja Hakunilassa yhteiseen eri maiden ruokia yhdistävään ateriaan.

Vantaa on Suomen kansainvälinen kaupunki ja siitä on syytä olla ylpeä. Kansainvälisyys on Vantaalle myös kehityksen moottori, sillä kaupungistamme löytyy kontaktit joka puolelle maailmaa ja olemme nuorekkaita. Vantaan asukkaista joka neljäs on äidinkieleltään muuta kuin suomea tai ruotsia puhuva. Kouluissamme on 30 % vieraskielisiä ja varhaiskasvatuksessa jo lähes 40 %. Kansainvälisyys on meille arkea. Kun vierailin vantaalaisessa koulussa, lapset seisoivat rivissä ja heiluttivat eri maiden lippuja. Opettaja totesi, että voimme matkustaa vaikka maailman ympäri eikä tulkkeja tarvita. Tämä on merkittävää rikkautta

Viime aikoina on Suomea varoitettu Tukholman tiestä. Onnistunut kotouttamistyö on paras keino estää tällainen kehitys. Vantaa on käytännön tarpeesta vuosien aikana kehittynyt kotouttamisen mallikaupungiksi. Vantaa on toivottanut vuosittain tervetulleeksi noin 3000-4000 vieraskielistä ja onnistunut heidän kotouttamisessaan varsin hyvin.

Kansainvälinen kaupunki ei synny vain yhdellä tai kahdella toimenpiteellä. Kyse on siitä, että lähtökohtana on jokaisen kaupungin toiminnon osalta miettiä, miten tämä sopii eri kulttuureista tuleville ihmisille. Tehdään tarvittavia tarkennuksia palveluun, jotta se sopii kaikille. Voidaan esimerkiksi järjestää erillisiä uintivuoroja uimahalleihin. Voidaan organisoida lukupiirejä kirjastoihin. Vanhemmat voivat tulla kouluun samoille luokille oppimaan suomea ja ruotsia kuin heidän lapsensakin. Hyvä kansainvälinen arki tarkoittaa, että koko kaupunki kotouttaa.

Hyvä kansainvälinen arki tarkoittaa, että koko kaupunki kotouttaa

Lasten ja nuorten kotouttamisessa ei saa epäonnistua. Lapsista ja nuorista on pidettävä tasaveroisesti huolta ja annettava heille sitä tukea, jolla he saavat yhdenvertaiset mahdollisuudet eteenpäin. Varhaiskasvatukseen Vantaa on palkannut esimerkiksi taitelijoita. Kun yhteistä kieltä ei vielä ole, niin tanssi tai musiikki ei kieltä tarvitse.

Vantaan kouluissa on selvästi enemmän henkilökuntaa verrattuna kouluun, jossa kaikki puhuvat suomea. Kouluissa tarvitaan monikulttuurisia opoja, paljon kieliopetusta ja monta, monta muuta asiaa. Useassa vantaalaisessa koulussa on Tempo-orkesterit eli lapset saavat sinfoniaorkesterin soittimet ja musiikki alkaa heti. Vantaa satsaa paljon nuoristyöhön ja on läsnä kaduilla ja paikoissa, joissa nuoretkin. Myös etsivää nuorisotyötä tehdään. Ammattikouluihin on palkattu myös nuorisotyöntekijöitä, joiden tehtävänä on tukea ja auttaa nuoria.

Eri maiden tapojen tunteminen ja ymmärtäminen lisää myös turvallisuuttamme

Haasteita kuitenkin riittää. Pidän huolestuttavana sitä, miten me aikuiset suljemme ulos taustoiltaan kansainvälisiä nuoria. He kohtaavat jatkuvasti kysymyksiä siitä, mistä ovat tulleet ja pahimmillaan huutoja, "painukaa takaisin". Siitä huolimatta, että nämä lapset ja nuoret ovat usein syntyneet Suomessa ja puhuvat täydellistä suomea, eikä heillä ole enää kontaktia vanhempiansa maahan. Rasismi ja ulkoistaminen on vaikea kokemus kestää. Ei ole oikein, että vaadimme näitä lapsia ja nuoria jatkuvasti perustelemaan omaa olemassaoloaan.

Syrjäytymisen seuraukset ovat usein raskaat yksilölle ja hänen hyvinvoinnilleen. Tiedämme myös, ettei esimerkiksi jengeihin useinkaan mennä ideologian takia, vaan siksi, että halutaan kuulua jonnekin. Jengeissä ja rikollisryhmissä saattaa olla ainoat aikuiset, jotka ovat kohdelleet näitä nuoria edes jossain määrin kunnioittavasti ja tasa-arvoisesti, vaikka valitettavasti yhteiskunnan kannalta ollaan kuitenkin väärällä tiellä. Jokainen haluaa kuulua johonkin ja jokainen haluaa olla arvokas.

Aikuisille Vantaa on järjestänyt englanninkielisiä rekrytointitapahtumia. Aikuiskoulutus ja suomen kielen koulutuksen kysyntä valitettavasti ylittää tarjonnan, vaikka kaupunki on lisännyt tarjontaa vuosittain. Siksi hallituksen tavoite supistaa aikuiskoulutusta on väärä suunta. Sitä pitäisi päinvastoin edelleen kehittää.

***Ei ole oikein,
että vaadimme
näitä lapsia ja
nuoria jatkuvasti
perustelemaan
omaa
olemassaoloaan***

Kuusi vuotta sitten Vantaa käynnisti alueellisen myönteisen erityiskohtelun ohjelman. Viidelle alueelle annetaan enemmän työntekijöitä, kulttuuriresursseja ja jopa alueen siisteyteen resursseja. Näin pyritään estämään alueiden eriytymistä ja alkanutta alikehityksen kierrettä. Vuosittain nämä alueet saavat yhteensä kaksi miljoona euroa enemmän kuin muut alueet. Ohjelma varmistaa myös sen, että vuosittain kaupunginhallitus ja -valtuusto seuraavat ja keskustelevat segregaaation estämisestä Vantaalla. Näin tämä tärkeä aihe on suunnitellusti myös jatkuvan poliittisen arvioinnin kohteena.

Vantaa tekee vahvaa ja lämminhenkistä yhteistyötä maahanmuuttajajärjestöjen ja uskonnollisten yhteisöjen johtajien kanssa. Kaupunginjohtajana tapasin heitä säännöllisesti. Korona-aikana maahanmuuttajajärjestöjen ja uskonnollisten yhteisöjen apu oli korvaamatonta. Viestit saatiin omaa kulttuuria edustavien, luottamusta nauttivien edustajien kautta tehokkaasti lävitse.

Eri kulttuurien tärkeitä juhlia tulee juhlia yhdessä. Minulle jäi erityisen lämmin muisto kaupungin yhteistyöstä islamilaisen yhteisön imaamin kanssa järjestetystä Iftar-illallisesta kaupungintalolla. Tämä on uskontodialogia parhaimmillaan, kun eri uskonnot istuvat yhdessä ruokailemassa.

Vantaa on yhtä kielten sekamelskaa. Kaupungissa puhutaan yli 120 eri kieltä. Kotisivuillamme on kääntäjäbotti, joka kääntää yli sataa kieltä. Tiedotteita toki käännetään ja painetaan monille kielille. Nyt viimeisenä olemme yhdessä Vantaan Sanomien kanssa ensimmäisenä Suomessa alkaneet julkaista kerran kuukaudessa Selko-Vantaalaislehteä. Käytämme suomen selkokielistä muotoa. Tämä lehti on itse asiassa hyvä kaikille.

“
Kaupungit tulee rakentaa niin, että ihmisten kohtaaminen on helppoa
”

Olen tässä artikkelissa yrittänyt sanoa, että kysymys on viime kädessä ihmisistä, heidän kohtaamisestaan. Jokainen meistä haluaa tulla kohdelluksi arvokkaasti, lämpimästi. Kotouttamisen tärkein elementti lopulta on kokemus siitä, että on tervetullut ja arvostettu. Meillä on toistemme hyvinvointi käsissämme. Kaupungit tulee rakentaa niin, että ihmisten kohtaaminen on helppoa ja siellä on riittävästi paikkoja, jossa voimme tavata ja tutustua toisiimme. Arjessa tärkeitä ovat mm. kirjastot, liikuntapaikat ja avoimet kaupunkitilat – näin muodostuu kohtaamisen kaupunki. Luodaan yhdessä tervetulon kulttuuri.

Rasismille ei tule antaa pikkusormeakaan, sillä se vie koko käden.

JYVÄSKYLÄN USKONTOJEN JA VAKAUMUSTEN YHTEISYMMÄRRYKSEN VERKOSTO USVA RAKENTAA SILTOJA IHMISTEN VÄLILLE

Roija Aflatuni ja Tapio Nyman, Jyväskylän baha'i-yhteisö
Ulla Klemettinen, Jyväskylän evankelis-luterilainen seurakunta
Ansku Jaakkola, Jyväskylän adventtiseurakunta
Sari Laine, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkko
Arja Seppälä, Monikulttuurikeskus Gloria

Jyväskylän USVA-verkosto on esimerkki siitä, miten toiveet ystävyiden, ymmärryksen ja avarakatseisuuden lisäämisestä voivat toteutua ruohonjuuritasolla aktiivisten vapaaehtoistoimijoiden ja työkseen vaikuttamistyötä tekevien kesken.

Jyväskylän kaupungin sekä järjestö- ja hanketoimijoiden monikulttuurisen nuorisotyön tiimi järjesti Kansalaistoiminnan keskus Matarassa YK:n yhteisymmärrysviikolla helmikuussa 2015 seminaaripäivän ”Yritä ymmärtää!”-uskonnot ja vakaumukset nuorisotyössä. Tapahtumaa oli toteuttamassa useita eri uskontojen ja vakaumusten edustajia Jyväskylästä. Tapahtuman luomisprosessista seurasi runsaasti vahva innostuksen ja yhteen hiileen puhaltamisen henki ja verkostoyhteistyö monille toisilleen ennalta tuntemattomien toimijoiden välillä sai alkunsa.

Onnistunut kokemus Matarassa järjestetystä päivästä synnytti Jyväskylän uskontojen ja vakaumusten yhteisymmärryksen verkoston USVAn maaliskuussa 2015. USVAa perustamassa olivat Jyväskylän baha'i-yhteisö, adventtiseurakunta, helluntaiseurakunta, evankelis-luterilainen seurakunta, ortodoksinen seurakunta, Katolinen Pyhän Olavin seurakunta, baptistiseurakunta, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen kirkko sekä Jyväskylän islamilaisen kulttuurin yhdistys. Lisäksi Jyväskylän Monikulttuurikeskus Gloria oli toiminnan alusta saakka mukana kantavana voimana toiminnan organisoinnissa ja yhtenä kokoontumipaikoista.

Tapahtumissa osallistujat ovat saaneet kartuttaa tietoa uskontojen ja vakaumusten erilaisista näkökulmista ja käydä niistä keskustelua

USVA-verkoston tavoitteeksi otettiin katsomusdialogin edistäminen järjestämällä kaikille avoimia tapahtumia sekä ylläpitämällä säännöllisesti kokoontuvaa keskustelufoorumia. Tämän tueksi Facebookiin perustettiin julkinen ryhmä, jossa vapaamuotoisen ideoinnin ja keskustelun lisäksi myös jaetaan tietoa sekä USVA-verkoston että muiden katsomusdialogia edistävien toimijoiden tapaamisista ja toiminnoista.

Onnistumisia matkan varrella

USVA-verkoston tapahtumia on pidetty eri uskontojen ja vakaumusten edustajien tiloissa heidän vieraanvaraisuudestaan nauttien. Tapahtumissa on tutustuttu uusiin ihmisiin ja verkostoiduttu. On harjoiteltu yhteisymmärrystä edistävää dialogia eri teemoista.

Erityisesti YK:n kansainvälisen uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikon Jyväskylän päätapahtuman järjestäminen on koonnut USVA-verkoston aktiivit yhteistyöhön. He ovat järjestäneet yhteistyössä myös "Keskustelua yhteisymmärryksestä" -iltoja, musiikkinyyttikestejä ja pyhien kirjoitusten lukupiirejä.

Näissä tapahtumissa osallistujat ovat saaneet tilaisuuden kartuttaa tietoa uskontojen ja vakaumusten erilaisista näkökulmista ja käydä niistä keskustelua katsomusdialogin hengessä. Tavoitteena on ollut rakentaa siltoja eri tavoin ajattelevien ja uskovien ihmisten välille sekä kannustaa henkisen vieraanvaraisuuden osoittamiseen niin omassa lähipiirissä kuin laajemminkin. Erilaisuuden ymmärtämisen ja arvostamisen myötä on myös kasvanut toimijoiden keskinäinen ystävyys ja kunnioitus.

“Keskustelua yhteisymmärryksestä -illoissa” on kysytty, mitä vakaumus tarkoittaa yksilöiden elämässä ja kuinka vakaumuksemme näkyy arjessa vai näkyykö. On pyritty yhteisten arvojen löytämiseen sellaisissa aiheissa kuten uskonnollisiin tai etnisiin vähemmistöihin kuuluvien nuorten identiteetin vahvistaminen, naisten aseman edistäminen sekä yhteenkuuluvuuden tunteen lisääminen eri tavoin ajattelevien välillä. On myös tartuttu rohkeasti ajankohtaisiin kysymyksiin esimerkiksi pohtimalla, miten voimme luoda myönteistä asenneilmapiiriä maahanmuuttaneiden kotoutumisen tukemiseksi. Tällainen avoin ajatustenvaihto on auttanut rakentamaan ymmärrystä ja empatiaa eri taustoista tulevia kohtaan.

Kasvun polku: USVA-toiminnan oppimiskokemukset ja haasteet

USVA-verkoston toiminta oli aktiivisimmillaan vuosina 2015-2019. Tammi-helmikuussa 2017, kun naiset maailmalla marssivat rauhan ja poliittisten teemojen innoittamina, YK:n yhteisymmärrysviikon Jyväskylän päätapahtuma keräsi Vanhan Pappilan ääriään myöten täyteen seuraamaan paneelikeskustelua, jossa uskonnollisten yhteisöjen ja seurakuntien edustajat keskustelivat naisten roolista yhteiskunnassa, perheessä ja parisuhteissa tänä päivänä ja tulevaisuudessa. Tuona iltana Pappilassa kuultiin myös erilaisten kulttuuri- ja uskontotraditioiden musiikkiesityksistä koostettu konsertti.

**Avoin ajatustenvaihto
on auttanut
rakentamaan
ymmärrystä ja
empatiaa eri
taustoista tulevia
kohtaan**

Elokuussa 2018 USVA-verkoston kolme aktiivista toimijaa - adventtiseurakunta, baha'i-yhteisö ja Jyväskylän Nuorten naisten kristillinen yhdistys - pystyttivät Jyväskylän kävelykadulle Mahdollisuuksien tori - tapahtumaan teltan alle “olohuoneen”, jossa toriväki pääsi musisoimaan, juttelemaan, lainaamaan “Eläviä kirjoja” sekä saamaan tietoa erilaisista toimintamahdollisuuksista. Paljon positiivista palautetta saatiin tapahtumassa käydyistä merkityksellisistä keskusteluista, jotka vähensivät ennakkoluuloja ja lisäsivät avarakatseisuutta.

Vuosina 2020 - 2021 toiminta hiipui, kun yhteisiä tapahtumia ja kokoontumisia ei saatu organisoitua. Samaan aikaan osuivat tosin myös koronavuodet. Hiljaiselon aikana USVAN Facebook-ryhmä muistutti aika ajoin yhteistyökumppanien omasta toiminnasta sekä katsomusdialogin jatkamisen tarpeellisuudesta.

USVA-verkoston yhtenä haasteena voidaan pitää toimintaan sitoutumista ja voimavarojen rajallisuutta. USVA-verkoston tunnettuus ja verkoston tarjoamat mahdollisuudet eivät vielä ole saavuttaneet laajojen joukkojen tietoisuutta. Toiminnan organisoinnissa osa on mukana työn puolesta ja osa vapaaehtoisesti tai satunnaisesti. Myös resursseja viestintään tarvitaan enemmän - kuinka tieto toiminnasta saavuttaisi oikea-aikaisesti mahdollisimman monet?

Keväällä 2022 Kulttuuri- ja uskontofoorumi Fokus pyysi USVA-verkosta organisoimaan YK:n päivänä järjestettävää rauhankävelyä, joka oli tarkoitus toteuttaa monella eri paikkakunnalla samanaikaisesti. Yhteydenotto Fokuksesta sai USVA-verkoston aktiivit keräämään rivinsä uudelleen. Tapahtuman kansallisena teemana oli "Kohtuullisuutta – uskonnot kestävää tulevaisuutta rakentamassa". Rauhankävely aloitettiin kokoontumalla Jyväskylän keskustassa kävelykadulla sijaitsevalle Kompassille kuuntelemaan monenlaisia puheita.

Tilaisuuden juonsi Jyväskylän evankelisluterilaisen seurakunnan kansainvälisen työn pappi Tiina Koskela ja puheenvuoroja pitivät kaupunginjohtaja Timo Koivisto, YK-liiton puheenjohtaja Joonas Könttä sekä edustajat adventtiseurakunnasta, Jyväskylän baha'i-yhteisöstä, Jyväskylän islamilaisen kulttuurin yhdistyksestä ja Paremmiin yhdessä ry:stä. Tämän jälkeen lähes 100 kävelijää koonnut rauhankulkue suuntasi kulkunsa Kansalaistoiminnan keskus Mataraan tunnelmalliseen musiikki- ja jutusteluhetkeen teekupposen äärellä.

Vuoden 2023 YK:n Yhteisymmärryksen viikolla USVA-verkosto järjesti yhteistyössä kaupungin pääkirjaston kanssa keskustelutilaisuuden Erätauko - menetelmää käyttäen teemasta "Rauhan dialogit uskontojen ja katsomusten keskellä". Pääkirjasto lähti hienosti mukaan pitäen esillä kirjanäyttelyä niin aikuisten kuin lasten osastolla teemalla uskonnot ja vakaumukset.

USVA-verkostossa on oivallettu, että aktiivisen toiminnan hiipuminen ei välttämättä tarkoita sitä, että toiminta lakkaa kokonaan; tauko toiminnassa voi tarjota mahdollisuuden uudelle alulle, ideoille ja näkökulmille. Toiminnan perusajatus ja tarkoitus ovat säilyneet vahvoina. Säännöllinen toiminta luo jatkuvuutta ja sitoutumista. Avoin keskustelu ja jakaminen auttavat rakentamaan siltoja eri tavoin ajattelevien välille. Ymmärrys siitä, mikä yhdistää erilaisista uskonnoista ja vakaumuksista tulevia ihmisiä, luo perustan halulle edistää yhteistyötä.

USVA-VERKOSTON “KESKUSTELUA YHTEISYMMÄRRYKSESTÄ”-ILTOJEN TEEMOJA

- **Yhteiset arvomme - kuinka kuljemme henkistä polkua käytännön askelin?**
- **Lasten ja nuorten kehitys ja kasvatus nyky-yhteiskunnassa**
- **Miten tukea maahanmuuttajataustaisten, uskonnollisiin tai etnisiin vähemmistöihin kuuluvien nuorten identiteettiä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta?**
- **Pakolaiset ja minä – miten voimme olla avuksi myönteisen asenneilmapiirin ja aidon dialogin luomisessa sekä turvapaikanhakijoiden kotoutumisen edistämisessä?**
- **Naiset Suomessa - uskonnot naisten alistajana vai etujen edistäjänä?**
- **Kaksinaismoraali - vakaumuksen monet kasvot**
- **Kuolema - kaiken loppu vai uuden alku?**

RAUHANKASVATUSINSTITUUTTI

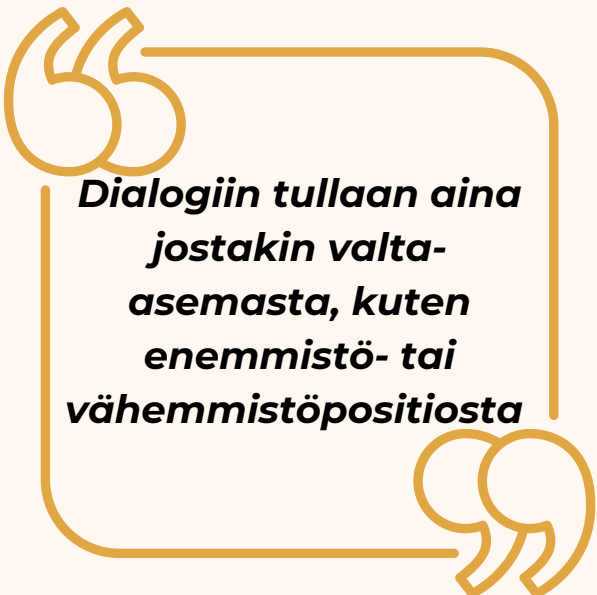
**Elina Lauttamäki, VTM ja TM, koulutussuunnittelija,
Rauhankasvatusinstituutti**

Dialogitilanteet, myös katsomusdialogin kohdalla heijastelevat yhteiskunnan ja yksilöiden välisiä valtasuhteita. Tämä olisi hyvä huomioida, jotta kykenisimme luomaan kestävää muutosta ja syvempää ymmärrystä ihmisten välille.

Rauhankasvatusinstituutin painotuksena rauhankasvatustyössä on erityisesti valtasuhteiden analysointi, niiden vaikutusten näkyväksi tekeminen ja mahdollisimman tietoinen toiminta syntyneen ymmärryksen pohjalta. Katsomusdialogitoiminnassamme tuomme esiin sitä, kuinka dialogiin tullaan aina jostakin valta- asemasta, kuten enemmistö- tai vähemmistöpositiosta, ja dialogi toteutetaan aina väistämättä joillekin osallistujille edullisemmissa olosuhteissa. Toisille osallistuminen dialogiin on helpompaa kuin toisille.

Toteutamme katsomusdialogia yhdenvertaisuuden edistäminen ja rauhan toteutumiseksi otollisten olosuhteiden ja ymmärrystapojen rakentamiseksi. Maailma ei ole yhdenvertainen eikä dialogitilannekaan siksi voi olla yhdenvertainen, vaikka näin vakuutettaisiin dialogitilaisuuden kutsussa tai ohjelmassa. Rauhankasvatusinstituutin näkemyksen mukaan on toivotussa todellisuudessa elämisen sijaan mielekkäämpää tunnustaa yhdenvertaisuuden tosiasialliset puutteet. Tämän lisäksi on hyvä miettiä, miten dialogia voitaisiin kussakin tilanteessa tehdä turvallisemmaksi ja saavutettavaksi siihen osallistuville osapuolille ja miten valta- asemat voisi huomioida siten, että vähemmistöasemassa olevat voisivat osallistua mahdollisimman hyvin yhteiseen keskusteluun.

Rauhankasvatusinstituutti, eikä luultavasti mikään muukaan taho, pysty toteuttamaan täysin yhdenvertaista dialogitilaisuutta. Tästä huolimatta pyrimme tietoisesti, näkyvästi ja sinnikkäästi sitä kohti, että kouluissa, nuorisotiloilla ja julkisissa tiloissa olisi paikkoja, jossa osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja rauhaa olisi nykyistä enemmän.

***Dialogiin tullaan aina
jostakin valta-
asemasta, kuten
enemmistö- tai
vähemmistöpositiosta***

Jotta voimme parantaa rauhan toteutumisen edellytyksiä yhdessä, meidän tulee uskaltaa nähdä myös syrjinnän ja epätasa-arvon todellisuus. Samalla rauhankasvatuksen ytimessä on toivon näkökulma. Me jaksamme puuttua epätasa-arvoon ja rasismiin ja rakentaa yhdenvertaisempaa yhteiskuntaa teko ja ajatus kerrallaan, koska me uskomme, että yhdenvertaisempi yhteiskunta on mahdollinen.

***Maailma ei ole
yhdenvertainen eikä
dialogitilannekaan
siksi voi olla
yhdenvertainen***

Katsomusdialogia Rauhankasvatusinstituutti on toteuttanut erityisesti antirasismien näkökulmasta. Katsomuksiin sisältyy vähemmistö- ja enemmistöasemia, kulttuurisen taustan tai puhuttujen kielten perusteella toteutuvaa syrjintää sekä ennakkoluuloja. Eri katsomusten ihmiset tulevat suomalaisessa yhteiskunnassa järjestettävään katsomusdialogiin hyvin erilaisista tilanteista. Toisilla on etuoikeuksia enemmän, toisilla vähemmän.

Joskus dialogista puhutaan, kuin se olisi neutraali kohtaamisen paikka, jossa keskustellaan ennakkoluuloista tai syrjinnästä ja mielletään, että dialogitilanne olisi syrjinnästä vapaa alue. Haluamme toimia toisin ja tuoda aktiivisesti esiin dialogin osallistujille, että myös dialogia käydessämme olemme osa niitä yhteiskuntia ja yhteisöjä, joissa olemme kasvaneet ja eläneet. Tuomme mukana uskomuksemme ja asenteemme ja tietomme, sekä valta-asemamme ja etuoikeutemme.

Kun tunnustamme, että ne vaikuttavat dialogin toteutumiseen, niiden vaikutuksia on helpompi havainnoida ja seurata sekä katsoa ymmärtäen ja oppien. Dialogissa voi parhaimmillaan tapahtua oivalluksia, näköalojen laajentumista ja ymmärryksen kasvua. Mutta ihmeläike syrjinnän vähentämiseen tai yhteistyön lisääntymiseen se ei ole, koska se tapahtuu juuri sellaisen todellisuuden osana, jossa me yhdessä elämme.

***Myös dialogia
käydessämme olemme
osa niitä yhteiskuntia
ja yhteisöjä, joissa
olemme kasvaneet ja
eläneet***

RAUHANKASVATUSINSTITUUTISTA:

Rauhankasvatusinstituutti työskentelee dialogin parissa parantaakseen olosuhteita, jossa kestävä rauha voi toteutua yhteiskunnissa. Edistämme kestävän rauhan rakentamista kouluttamalla ja tukemalla opettajia sekä kasvattajia yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistyössä, antirasismissa ja globaalia vastuunkantoa toteuttavassa työssä. Keinovalikoimissa Rauhankasvatusinstituutilla on rauhantyössään tietojen, taitojen ja asenteiden välittämistä niin mediakasvatukseen, nuorten omaehtoisen yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemisen kuin katsomusdialogin menetelmiä.

Kirkkohallituksen seminaarissa osallistujat pääsivät rakentamaan luonnonmateriaaleista mandalan syksyllä 2024

KATSOMUSKAVERIT — DIALOGIA NUORILTA NUORILLE

Emmi Meloni, Fokus ry:n projektikoordinaattori

Vuoden 2023 aikana käynnistyi Fokus ry:n uusi toimintamuoto nuorten katsomusdialogitoiminta. Nuorten yhteistyö alkoi Yhteisymmärrysviikon avajaisten järjestämisestä. Nuorten suunnittelemassa ja toteuttamassa paneelikeskustelussa eri katsomustaustaiset nuoret kertoivat yhteisymmärryksen edistämisestä ja omasta roolistaan sen edistäjänä. Mukana keskustelemassa olivat Jace Jordan, Shadi Fahandezh, Gurmanna Saini ja Emilia Kallioniemi. Paneelin juonsi Sini Al-Fraidawi. Yhteistyökumppanina toimi Medialukio ja sen tekniikkatiimi. Kuvaajana toimi Hanad Hassan ja tilaisuuden nauhoite on katsottavissa YouTubessa. Nuorten toiminta onnistui niin hyvin, että nuoret päättivät järjestäytyä omaksi ryhmäkseen, joka sai nimen Katsomuskaverit.

Katsomuskavereille myönnettiin kesällä 2023 EU:n rahoittama Erasmus+ -hankerahoitus, jonka avulla nuoret suunnittelevat ja kehittävät ryhmän toimintaa, toteuttavat kouluvierailuja ja tuottavat podcast-jaksoja. Ryhmän coachina toimii Fokus ry:n hankekoordinaattori, työnohjaaja Emmi Meloni.

Tähän mennessä Katsomuskaverit ovat vierailleet Resson lukiossa ja suunnittelevat monikatsomuksellista työpajaa Hiidenkiven peruskouluun. Podcast-sarja julkaistaan Yhteisymmärrysviikolla 2024. Podcastien aiheet keskittyvät katsomusdialogien ytimeen ja tuovat lämpimällä otteella julki nuorten keskusteluja.

Alla Sini Al-Fraidawin ja Julia Oleniuksen ajatuksia katsomusdialogin ja nuorten ryhmän merkityksestä.

Sini Al-Fraidawi

Miksi Katsomuskaverit-ryhmä syntyi?

Fokus ry kutsui pienen porukan nuoria valmistelevaan ohjelmaa YK:n kansainvälisen uskontojen ja katsomusten välisen yhteisymmärryksen viikon juhlistamiseksi. Järjestimme Medialukiossa paneelikeskustelun, jossa keskustelimme uskonnoista ja katsomuksista. Sitä valmistellessamme kuitenkin huomasimme, että keskusteltavaa olisi enemmänkin, ja päätimme jatkaa ja laajentaa ryhmän toimintaa.

Miksi halusit lähteä toimintaan mukaan?

Uskontojen ja katsomusten välinen dialogi on Suomessa toisinaan harvaa, ja etenkin nuorten keskuudessa aiheesta voi olla vaikea puhua. Tällaiselle toiminnalle on tarvetta, ja siksi olin ehdottomasti heti mukana. Olen toki ollut kiinnostunut aiheesta jo opintojeni puitteissa, sillä suuntaudun teologian opinnoissani uskonnollisiin konflikteihin ja uskontodialogiin.

Millaista toimintaa olette järjestäneet ja millaisia kokemuksia sinulle on kertynyt?

Projektin parissa on työstetty podcastia ja kouluvierailuja, mutta suunnitelmia on enemmänkin. Olen päässyt juontamaan paneelia ja suunnittelemaan sekä toteuttamaan kouluvierailuja. Omat taidot muun muassa esiintymisessä, mutta myös dialogissa, ovat kehittyneet.

Mikä katsomuskavereissa on sinulle tärkeää?

Tietoisuuden lisääminen uskontojen ja katsomusten välisestä dialogista on tärkeää ja palkitsevaa. Kaikista tärkeintä on kuitenkin ehkä ollut muihin tutustuminen ja uusien asioiden oppiminen heiltä. Se on muuttanut myös omaa ajattelua.

Millaisia terveisiä haluaisit lähettää muille nuorille?

Lähtekää rohkeasti mukaan matalan kynnyksen toimintaan - se on hyödyllistä ja hauskaa! Dialogitaidot auttavat monella elämän osa-alueella aina itsetuntemuksesta ja ihmissuhteista työelämään.

Julia Olenius

Miksi halusit lähteä toimintaan mukaan?

Päädyin ryhmään mukaan sattumalta sen tekemän podcastin mukana. Uskon, että varsinkin nuorilla on voima muuttaa positiiviseen suuntaan tätä todellisuutta, jossa elämme ja sen vuoksi yhteisymmärrys on erityisen tärkeää. Katsomuskaverit edistävät juuri näitä tavoitteita ja halusin jäädä mukaan inspiroivien ihmisten ympäröimäksi.

Millaista toimintaa olette järjestäneet ja millaisia kokemuksia sinulle on kertynyt?

Olen itse tähän mennessä ollut mukana ainostaan podcastin tekemisessä, mutta odotan innolla tulevia tapahtumia ja esimerkiksi kouluvierailuja.

Mikä katsomuskavereissa on sinulle tärkeää?

Tärkeää minulle on se, että eri elämänskatsomuksista ja uskonnoista olevat nuoret voivat keskustella vapaasti asioista, jotka omista kaveripiireissä saattaisivat tuntua oudoilta keskustelunaiheilta ja tehdä niistä helpommin lähestyttäviä. Näin voidaan luoda harmoniaa ja ykseyttä, joka on ihan välttämätöntä tässä maailmassa. Vaikka ryhmän jäsenillä olisikin monia eri näkemyksiä jostakin asiasta, kaikkia kunnioitetaan juuri sellaisena kuin he ovat ja ollaan valmiita myös avartamaan omaa maailmankuvaa. Tarkoituksenahan on juuri oppia toisiltamme.

Millaisia terveisiä haluaisit lähettää muille nuorille?

Olkaa rohkeita ja uteliaita maailmasta. Esittäkää kysymyksiä asioista, jotka mietityttää teitä ja ihmisten vastaukset saattavat yllättää positiivisesti. Aika usein meidän omat ennakkoluulot toisista ihmisistä, varsinkin eri taustoista tulevista, voi estää meitä näkemästä sen, että me oikeasti ollaan kaikki vaan tän yhteisen maan eli koko maapallon asukkaita. Yritetään parhaamme navigoida omista kuplissamme, mutta joskus on ihan hyvä puhkaista se kupla ja yrittää ymmärtää sen ulkopuolelle. Katsomuskaverit on tähän hyvä alku. ;)

KATSOMUS- JA USKONTODIALOGI VARHAISKASVATUSTA, ESI- JA PERUSOPETUSTA SEKÄ LUKIOKOULUTUSTA KOSKEVIEN SÄÄDÖSTEN JA MÄÄRÄYSTEN NÄKÖKULMASTA

Outi Raunio-Hannula, opetusneuvos, Opetushallitus

Jaakko Lindfors, opetusneuvos, Opetushallitus

Lainsäädännössä ja perusteasiakirjoissa, joiden pohjalta varhaiskasvatusta ja koulutusta järjestetään, määritellään varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen valtakunnalliset tavoitteet. Niihin sisältyy katsomus- ja uskontodialogin kannalta keskeisiä osaamisalueita. Nämä tavoitteet eivät rajoitu vain tiettyihin oppimiskokonaisuuksiin tai oppiaineisiin, vaan ne läpäisevät kaikkea varhaiskasvatus- ja opetustoimintaa. Katsomuskasvatuksella ja katsomusaineiden opetuksella on kuitenkin erityinen paikkansa katsomuksiin, kuten esimerkiksi uskontoihin, liittyvän osaamisen edistämisessä.

Tässä kirjoituksessa tarkastelemme sitä, millä tavoin rakentavan katsomus- ja uskontodialogin kannalta keskeiset elementit kuten uskontoihin ja muihin katsomuksiin liittyvä osaaminen ja vuorovaikutustaidot ilmenevät lainsäädännön lisäksi Opetushallituksen antamissa varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelmien perusteissa. Kirjoitus havainnollistaa aihetta esimerkkien kautta, muttei tässä laajuudessa mahdollista aihepiirin kattavaa yksityiskohtaista analyysia.

***Katsomusaineiden
opetuksella on
kuitenkin erityinen
paikkansa
katsomuksiin, kuten
esimerkiksi
uskontoihin,
liittyvän osaamisen
edistämisessä***

Lainsäädäntö varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestämisen perustana

Katsomusten, kuten esimerkiksi uskontojen, merkitys yksilöiden elämässä, yhteiskunnassa ja globaalisti sekä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa tunnistetaan varhaiskasvatusta, esi- ja perusopetusta sekä lukiokoulutusta koskevassa lainsäädännössä. Siihen on kirjattu myös katsomus- ja uskontodialogin näkökulmasta keskeisiä tavoitteita, jotka liittyvät mm. toisten ihmisten ja heidän katsomuksellisen taustansa kunnioittamiseen sekä vuorovaikutustaitoihin.

Varhaiskasvatustalain (540/2018, 3 §) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Tavoitteena lain mukaan on myös kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

Valtioneuvoston perusopetusta koskevan asetuksen (422/2012, 2 §) mukaan opetus ja kasvatustukevat oppilaiden kasvua erilaisuuden kunnioittamiseen sekä vastuullisuuteen, yhteistyöhön ja toimintaan, joka edistää ihmisryhmien, kansojen, aatteiden, uskontojen ja kulttuurien välistä kunnioittamista ja luottamusta. Lisäksi asetuksen mukaan opetuksessa vahvistetaan oppilaiden ajattelun, oppimaan oppimisen, vuorovaikutuksen ja yhteistyön taitoja sekä motivaatiota. Myös valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksesta (810/2018, 2 §) vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sisältyvät koulutuksen yleisiin valtakunnallisiin tavoitteisiin.

Varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelmien perusteissa kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena

Lainsäädännössä määriteltyjä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen tavoitteita täsmennetään Opetushallituksen antamissa varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelmien perusteissa. Niiden pohjalta varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjät laativat paikalliset varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelmien perusteet edellyttävät kulttuurisen ja katsomuksellisen monimuotoisuuden huomioimista varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa, myös huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Perusteasiakirjoissa kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena. Esimerkiksi Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 (luku 2.2) todetaan: "Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Asioita opitaan näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle."

**Perusteasiakirjoissa
kulttuurinen
moninaisuus
nähdään rikkautena**

Katsomus- ja uskontodialogin kannalta keskeiset osaamisalueet, vuorovaikutus- ja kulttuuriosaaminen sisältyvät varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen yleisiin tavoitteisiin. Yleiset tavoitteet ohjaavat kaikkea varhaiskasvatus- ja opetustoimintaa. Esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, luku 2.7) todetaan:

”Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.”

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 (luku 3.3) ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuva kulttuurinen osaaminen ja arvostavan vuorovaikutuksen taidot kytetään kulttuurisesti kestäväan elämäntapaan.

**Katsomus- ja uskontodialogin
kannalta keskeiset
osaamisalueet, vuorovaikutus-
ja kulttuuriosaaminen
sisältyvät varhaiskasvatukseen,
esi- ja perusopetuksen sekä
lukiokoulutuksen yleisiin
tavoitteisiin**

YK:N YHTEISYMMÄRRYSVIIKON AVAJAISET OSANA AKATEEMISTA OPETTAJANKOULUTUSTA

Marjaana Kavonius, yliopistonlehtori, Kasvatustieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto

Vuosina 2022 ja 2023 Helsingin yliopiston Kasvatustieteellisessä tiedekunnassa on käynnistetty Yhteisymmärrysviikko yhteisenä tilaisuutena, joka on liitetty osaksi opettajaopiskelijoiden opintojaksoa ”Taito- ja taideaineiden sekä katsomusaineiden didaktiikka”. Yhteisymmärrysviikon tapahtumia on tiedekunnassamme järjestetty jo pitkään, erityisesti katsomusdialogiasiantuntija Heidi Rautionmaan ja professori Arto Kallioniemen toimesta. Aiempien tilaisuuksien innoittamana päätimme tehdä yhteistyötä osana tiedekunnan opetusta ja liittää tilaisuuteen pedagogisen näkökulman – toivottavasti jatkuva perinne on näin saanut alkunsa.

Tilaisuuteen liitetty kurssi on suunnattu kaikkien opintosuuntien opiskelijoille ja on lähtökohtaisesti dialoginen, sillä kurssi yhdistää taito- ja taideaineet sekä katsomusaineet toisiinsa yhteisellä punaisella langalla, joka on kulttuuriperintökasvatus. Kulttuuriperintökasvatuksen teeman valossa kurssilaiset suunnittelevat opetustuokioita, jotka yhdistävät monialaisen oppimisen hengessä katsomusopetusta ja -kasvatusta sekä taito- ja taideaineista erityisesti liikuntaa ja musiikkia. Osana suunnitelmaa opiskelijat tutustuvat erilaisiin oppimateriaaleihin, ilmiöihin sekä tiloihin, joita voivat hyödyntää pedagogisesti osana kurssin taidon- ja tiedonalojen opetusta sekä laajemmin osana kulttuuriperintökasvatusta.

Kurssilla on mukana opiskelijoita eri opetussuunnista, varhaiskasvatuksesta taito- ja taideaineiden aineenopetukseen. Kurssityönä laaditut suunnitelmat ovat olleet ilahduttavan monipuolisia, eri uskontojen juhlista perinneleikkeihin ja Kalevalan uusiin tulkintoihin. Töiden esittelyssä kurssin opettajatkin ovat päässeet haistelemaan ja maistelemaan uusia makuja, tanssimaan ja laulamaan mukana. Pandemia-aikana esittelyt hoituivat virtuaalimessuina zoomin välityksellä, mutta silloinkin pääsi halutessaan laulamaan ja runoilemaan oman ruudun ääressä.

**“
Kurssityönä laaditut
suunnitelmat ovat
olleet ilahduttavan
monipuolisia, eri
uskontojen juhlista
perinneleikkeihin ja
Kalevalan uusiin
tulkintoihin**

”

Yhteisymmärrysviikon alkajaisiksi helmikuun alussa hybriditoteutuksena vietetty, kaikille avoin tilaisuus on liitetty erityisesti kurssin katsomuskasvatuksen ja -opetuksen osioon. Opiskelijat ovat osallistuneet tilaisuuteen mukanaan valmiita pohdintatehtäviä tilaisuuden esityksiin liittyen. Tehtävät on palautettu kurssin opettajalle ja tilaisuudesta saadut eväät nivottu opetustuokiosuunnitelmiin. Tehtävät ovat liittyneet tilaisuuden teemaan ja ajankohtaisiin ilmiöihin, joita tilaisuudessa on käsitelty katsomuksellisten tulokulmien kautta. Tilaisuuteen on kutsuttu yhteistyökumppaneiksi eri toimijoita ja asiantuntijoita.

Opiskelijoiden pohdinnoissa nousi esiin yllättyneisyys siitä, kuinka erilaiset katsomukset ja katsomukselliset kysymykset kiinnittyvät olennaisesti kestävyysajatteluun

Yhteistyökumppaneina ovat tähän mennessä olleet esimerkiksi eri koulutusasteilla toimivia opettajia ja tutkijoita, Helsingin yliopiston Koulutuksen Arviointikeskuksen HEA:n hankkeet Kulttuuri-, katsomus- ja kielitietoinen opetus sekä Rauhantyö ja globaalikasvatus Heidi Rautionmaan johdolla, UNESCO-professori Arto Kallioniemi, varhaiskasvatusasiantuntija Ilkka Tahvanainen Kirkkohallituksesta ja kestävä kehityksen johtaja Rilli Lappalainen Fingosta.

Tilaisuuden teemana oli vuonna 2022 Katsomustietoisuus kestävä elämäntavan edistäjänä. Tässä teemassa keskiössä oli erilaisten katsomusten vaikutus kestävyysajatteluun ja ilmastokriisin kohtaamiseen sekä se, kuinka näitä kysymyksiä lähestytään koulutuksen ja kasvatuksen kentillä mm. katsomusdialogin kautta. Tilaisuus sisälsi myös yhteistä keskustelua ja osallistujien omien pohdintojen esiintuomista. Opiskelijoiden pohdinnoissa nousi esiin yllättyneisyys siitä, kuinka erilaiset katsomukset ja katsomukselliset kysymykset kiinnittyvät olennaisesti kestävyysajatteluun ja kestävä elämäntavan pohdintoihin opetuksessa ja kasvatuksessa. Moniarvoisten ihmis- ja luontokäsitysten avaamiseen työkaluna esitelty katsomusdialogikasvatus nähtiin merkityksellisenä – joskin myös haastavana toteuttaa. Lisäkoulutukselle on tarvetta!

Vuonna 2023 tilaisuuden teemana oli Kasvattajat edistämässä katsomustenvälistä yhteisymmärrystä ja rauhaa. Opettajat varhaiskasvatuksesta sekä ylä- ja alakoulusta keskustelivat tiedekuntamme dosentti Saila Poulterin vetämässä paneelissa, kuinka he työssään kohtaavat erilaisia katsomuksia ja kuinka he toteuttavat opetuksessaan katsomusdialogia. Paneelissa myös pohdittiin millaisia haasteita ja onnistumisia katsomusdialogin hetkiin lasten ja nuorten kanssa liittyä.

Tilaisuuden teema nivoutui myös rauhankasvatukseen, sillä se oli YK:n yhteisymmärrysviikon teema ja ajankohtainen aihe mm. Ukrainan sodan myötä. Tilaisuudessa kuultiin myös puheenvuorot YK:n yhteisymmärrysviikosta ja katsomusdialogin teoreettisesta taustasta ja käytännön toteutuksista. Mukaan saatiin myös professori emeritus Heikki Ruismäen musiikkiesitys harmoniasta musiikissa – yhteisymmärrysviikon englanninkielisen nimen, Interfaith Harmony Week, hengessä. Tilaisuuden päättivät runot rauhasta. Opettajaopiskelijat pohtivat kurssitehtävissään jälleen katsomuksia kasvatuksen kentillä, kuinka ne ovat dialogissa keskenään ja kuinka katsomuksellisuuden huomioiminen voi edistää rauhaa ja rauhassa kasvua eri ikäisten oppijoiden kanssa.

Vuoden 2024 Yhteisymmärrysviikon tilaisuus on tätä kirjoittaessa vielä suunnitteluvaiheessa. Tiedossa on yhteistyötä mm. Opetushallituksen rahoittaman Katsomusdialogikasvatus-hankkeen kanssa. Pedagogista pohdintaa yleisössä tekevät tutun kurssin jälleen uudet opiskelijat. Mukana on vuonna 2024 myös katsomusdialogista kertova julistenäyttely, jonka ovat toteuttaneet yhteistyössä FOKUS RY:n ja Diakonia ammattikorkeakoulu DIAK:n kanssa järjestettyyn 'katsomusdialogi-treeni' -työpajaan osallistuneet uskonnon aineenopettajaopiskelijat Helsingin yliopiston Kasvatustieteellisestä tiedekunnasta ja DIAK:in opiskelijat. Kasvatustieteellisen tiedekunnan Yhteisymmärrysviikon tapahtumat ovat syntyneet nimensä mukaisesti yhteisymmärryksessä eri toimijoiden kanssa ja dialogissa ajankohtaisten ilmiöiden kanssa – moniarvoisessa ja moninäkökulmaisessa todellisuudessa, jossa toimimiseen koulutamme myös tulevaisuuden opettajia.

RAUHAN DIALOGIT – MALLI

Vuoden 2023 yhteisymmärrysviikon teema “Edistänkö rauhaa?” syntyi koronapandemian hoidon ja Ukrainasta saapuneiden rauhattomien uutisten keskellä. Samalla syntyi Rauhan dialogit –konsepti, jonka avulla halutaan nostaa esiin niitä jakamisen ja osaamisen malleja, joita haastava maailmantilanne on synnyttänyt arjessamme. Rauhan dialogien avulla keskustellaan myös erilaisten katsomusten roolista rauhanrakentajina - yksin ja yhdessä. Löydät tarkemmat ohjeet dialogiin valmistautumiseen [Erätauko-säätiön sivuilta](#). Tästä oppaasta löydät lyhytohjeen sekä valmiin käsikirjoituksen dialogia varten (liitteenä). Käsikirjoitus sisältää valmiiksi määriteltyjä kysymyksiä. Lisäksi käsikirjoitus sisältää linkin [äänitiedostoon](#), jota voit käyttää dialogin alustuksena.

LYHYTOHJE:

MIKSI JÄRJESTÄN DIALOGIN?

Dialogia ohjaa halu ymmärtää toisen näkemyksiä, luoda uusia merkityksiä käsitellyille asioille sekä olla empaattisessa vuorovaikutuksessa. Voit järjestää dialogin esimerkiksi osana yhteisymmärrysviikon toimintaa, rippikoulussa, alueellista yhteistyötä tehdessäsi, oppilaitostyössä tai yhdessä kunnan toimijoiden kanssa (kasvatus, monikulttuurisuustyö, kansainvälisen työn toimijat).

MILLOIN JÄRJESTÄN DIALOGIN?

Voi järjestää dialogin joko yhteisymmärrysviikolla eli helmikuun ensimmäisellä viikolla tai ihan milloin vain. Huomioi aikataulutuksessa eri yhteisöjen juhlapyhät!

KEITÄ KUTSUN MUKAAN?

Koska dialogissa halutaan laajentaa omaa näkemystä ja aidosti kuulla toisia, ilon ja rauhan dialogi sopii konseptina hyvin katsomusyhteistyön edistämiseksi. Löytyisikö osallistujia oman seurakunnan lisäksi eri katsomusyhteisöjen, kansalaisjärjestöjen tai kunnan toimijoiden kautta (esim. kulttuuri tai kasvatus)? Pohdi ennen kutsun lähettämistä mikä kellonaika sopisi kohderyhmällesi parhaiten ja ilmoita kesto (suositus 1,5-2h). Muista, että monet pienten katsomusyhteisöiden edustajat toimivat vapaaehtois pohjalta eli kaikki eivät pääse paikalle virka-aikaan.

MILLAISEN TILAN TARVITSEN?

Yleensä dialogiin ehdotetaan osallistuvaksi noin 4-12 henkilöä. Näin mahdollistuu se, että kaikkia kuullaan aidosti. Jos osallistujia on enemmän, voit järjestää rinnakkaisia ryhmiä.

Et siis tarvitse kovinkaan isoa tilaa, mutta sen olisi hyvä olla rauhallinen. Järjestä tuolit ringiin. Sopiiko tilaksi kirkko vai vaatiiko dialogi jonkin ei-uskonnollisen tilan, jotta kaikki tuntevat tulevansa yhdenvertaisina tilaan? Voisiko vaikkapa kirjasto, oppilaitos tai kunnantalo tarjota tilan? Jos pandemia vaatii, verkossa voi tavata aivan mainiosti, mutta silloin osallistujia suositellaan olevan maksimissaan kymmenen.

MITÄ DIALOGIN OHJAAJA TEKEE JA KUKA VOI OLLA OHJAAJA?

Voitte itse päättää, kuka toimii dialogin ohjaajana. Ohjaajalla on tukena valmis dialogin runko. Voit tutustua tarkemmin ohjaajan ohjeisiin Erätauko-säätiön verkkosivujen ”Työkaluja” osiossa, josta löydät paljon neuvoja ja vinkkejä. Vinkkejä löytyy myös hankaliin tilanteisiin!

MILLAISISTA ASIOISTA KESKUSTELLAAN?

Olemme luoneet tueksesi Ilon ja rauhan dialogit –malliesimerkin. Voit käydä dialogin sen avulla tai muokata sitä vapaasti oman tarpeesi mukaan. Malli löytyy tämän oppaan liitteistä sekä Dialogikasvatuksen materiaalipankista.

MITÄ TEEN LOPUKSI?

Ehkäpä dialogiin osallistuneille syntyi luottamuksellinen ilmapiiri ja saitte jakaa tasavertaisesti kokemuksia, osaamista ja uusia kysymyksiä? Oliko dialogi luonteeltaan sellainen, että kirjurin kirjaamat asiat voi koota yhteen ja jakaa osallistujille tai yhteisöllesi? Muista kuitenkin, että dialogissa ei tavoitella yhteistä lopputulosta. Dialoginen käyminen on saavutus itsessään! Kiitä osallistujia ja pohdi kuinka jatkatte dialogin polulla. Tapaatteko uudelleen? Muodostuuko teistä vaikkapa alueenne monikatsomuksellinen yhteistyön ryhmä?

Keväällä 2024 Fokus ry järjesti yhdessä Suomen Buddhalaisen unionin, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sekä Suomalais-tiibetiläisen kulttuuriseuran kanssa retken Danakosha Ling-temppeliin. -Kuva Mikko Vimalamitra

OSA IV

LIITTEET, VINKIT JA KIRJALLISUUS

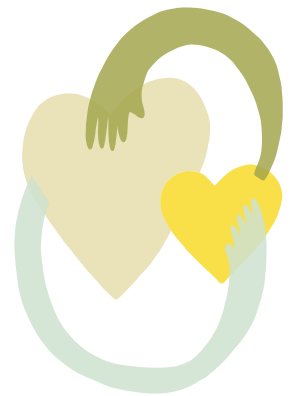

TURVALLISEMMAN KESKUSTELUN OHJEET

Turvallisemman keskustelun ohjeilla mahdollistamme kaikille mukavan ja arvostavan keskusteluilmapiiirin. Nämä ohjeet auttavat sinua pohtimaan rakentavan keskustelun askelia!

KESKUSTELUN MYÖTÄTUNNOLLA

- Pyrin läsnäolevaan kuunteluun ja ymmärtämään toisten näkökulmia.
- Luon kunnioittavaa ja tasavertaista vuoropuhelua.
- Ymmärrän, että jotkin teemat voivat olla haastavia, herkkiä ja henkilökohtaisia. Kysyn kunnioittavasti, jos haluan lisätietoa, mutten oleta, että minulle tulee kertoa kaikesta.
- Havainnointi, empaattisuus ja myötätuntoiset, tarkentavat kysymykset toimivat paremmin kuin oletukset, arvostelu ja kokemusten vertailu.
- Ymmärrän, että kaikki erehtyvät joskus. Pyrin olemaan ymmärtäväinen erehtyjä kohtaan ja antamaan anteeksi. Pyydän anteeksi tarvittaessa.

KESKUSTELUN YKSILÖN KANSSA

- Kunnioitan jokaisen itsemääritysoikeutta, enkä tee oletuksia esimerkiksi sukupuolen tai taustan perusteella.
- Hyväksyn sen, että asioista voidaan olla myös eri mieltä.
- Ymmärrän, ettei keskustelussa etsitä voittajia ja häviäjiä.
- Voin kertoa itsestäni sen verran kuin tahdon ja ymmärrän, ettei muillakaan ei ole velvollisuutta kertoa itsestään tai taustastaan.
- Ymmärrän, että kaikki puhuvat omista näkökulmistaan eivätkä edusta jotain tiettyä ryhmää kokonaisuudessaan. Samoin ymmärrän, ettei jonkin ryhmän edustajan teko tai mielipide tarkoita jokaisen ko. ryhmän edustajan ajattelevan samoin.

KESKUSTELUN VASTUULLISESTI

- Pyrin tuomaan omia näkökulmia esiin vilpittömästi ilman pyrkimystä loukata.
- Tavoitteenani ei ole muuttaa toisten arvoja tai maailmankatsomusta omaani vastaavaksi – sen sijaan tavoittelen yhdenvertaista pohdiskelua.
- Osaan säädellä omia tunnereaktioitani siten, etten ole hyökkäävä silloinkaan, kun keskustelukumppanin maailmankuva ei vastaa omaani.
- Hyväksyn, etten ole aina oikeassa enkä tiedä kaikkea.
- Vähennän omalla toiminnallani painetta edustaa oman näkökulman sijasta oletettua viiteryhmää.
- Etsin itsestäni rohkeutta puuttua epäkohtiin, suojellen samalla itseäni liialta kuormittumiselta.

TEE TILAA DIALOGILLE

Kasvattajan muistilista kulttuuri- ja katsomustietoiseen tilaan

TUNNISTA LÄHTÖ- KOHDAT

- Mistä näkökulmasta aihe on valittu?
- Miksi ja kenelle aihe saattaa olla tärkeä?
- Muodostuuko painetta edustaa oman näkökulman sijasta oletettua viiteryhmää?
- Kohtaanko itseni ja muut myötätunnolla?

ASETA RAJAT

- Sanoita yhdessä sovitut ohjeet kunnioittavalle keskustelulle.
- Ohjeilla kannustetaan osallistujia osoittamaan kunnioitusta toisiinsa ja siihen, että pidämme keskenämme erilaisia asioita elämässä ja maailmassa merkitykselläänä.

TEE TILAA

- Tue moninäkökulmaisuuutta.
- Mukaan mahtuu monenlaisia tarpeita ja tapoja osallistua.
- Dialogia syntyy, kun kaikilla on mahdollisuus osallistua.

KUUNTELE AKTIIVISESTI

- Havainnointi, empaattisuus ja tarkentavat kysymykset toimivat paremmin kuin oletukset, arvostelu ja kokemusten vertailu.

PÄÄTTELE LANGAT

- Miten ymmärryksemme lisääntyi?
- Mistä aiheesta voisimme jatkaa?
- Tuliko esille uusia ongelmia tai ristiriitoja?
- Onko aika käsitellä aiheita myös muulla tavalla?

**TULE
RAKENTAMAAN
DIALOGITAITOISTA
MAAILMAA**

TEE TILAA DIALOGILLE

Kasvattajan muistilista kulttuuri- ja katsomustietoiseen tilaan

TUNNISTA LÄHTÖKOHDAT

Dialogi tapahtuu lasten ja nuorten kasvuympäristössä. Dialogilla voidaan toisaalta myös vaikuttaa ryhmän ja ympäristön sosiaaliseen dynamiikkaan.

ASETA RAJAT

Kaikilla on oikeus omaan näkökulmaan ja mielipiteeseen. Niiden ilmaisutavoille on kuitenkin yhteisiä sääntöjä, ohjeita ja periaatteita. Vahingolliseen ja syrjivään kielenkäyttöön ja vihapuheeseen puututaan aina. Malliohjeita löydät esimerkiksi Rauhankasvatusinstituutin sivuilta.

TEE TILAA

Mielekäs osallistumistapa saattaa löytyä pienryhmissä, anonymisti tai esimerkiksi taiteen kautta. Kaikkea ei myöskään tarvitse jakaa muiden kanssa. Dialogi perustuu vapaaehtoisuuteen, ja osallistumismahdollisuuksien tarjoaminen on joskus lopputulosta tärkeämpää.

KUUNTELE AKTIIVISESTI

Samalle asialle voi löytyä monta tulkintaa ja merkitystä. Löytyisikö osallistujilta vielä uusia näkökulmia aiheeseen? Se mikä on itsestään selvää jollekulle, on erilaista ja uutta toiselle. Muista ja muistuta, että kukin näkee maailman itsensä ja kokemustensa kautta.

PÄÄTTELE LANGAT

Dialogin osallistuja pyrkii lisäämään ymmärrystään. Dialogin päätepisteen ei tarvitse olla yksimielisyys. Ratkaisua ei aina löydy. Dialogissa voi kuitenkin löytää esimerkiksi ideoita yhteiselle toiminnalle tai jatkokeskusteluun.

Dialogi voi joskus päättyä myös uuden haasteen eteen. Konfliktitilanteita voi olla tarpeen lähestyä myös yksilöllisesti dialogin ulkopuolella. Tärkeintä on, että mahdollisesti vahingolliseen käytökseen ja vihan osoitukseen puututaan aina.

**TULE
RAKENTAMAAN
DIALOGITAITOISTA
MAAILMAA**

ASKELIA KATSOMUSDIALOGIIN

Katsomusdialogin askeleet kuvaavat polkua, joka johtaa rakentavan dialogin hallitsemiseen. Liikomme askelmien välillä eteen- ja taaksepäin eri tilanteissa, eikä polku ole suoraviivainen. Mitkä askelmat sinä olet kokenut?

ULKOPUOLISUUS

” No eiväthän toisten katsomukset liity elämäni...

Askel eteenpäin:
Kiinnostuksen herääminen

” Wau, mitä kaikkea onkaan olemassa!

EPÄILYS

” Vaikuttaapa oudolta tuo tapa...

Askel eteenpäin:
Toisen kuunteleminen, ihmisyyden huomaaminen

” Ai, sinä oletkin ihan tavallinen ihminen, meissä on paljon samaa!

EROJEN VÄHÄTTELY

” Eivätkö kaikki katsomukset ole oikeastaan ihan samanlaisia...

Askel eteenpäin:
Herkkyyks katsomusten väliselle ja sisäiselle moninaisuudelle

” Huomaan ja hyväksyn, että katsomuksia on hyvin monenlaisia ja niihin liittyy erilaisia tapoja sekä perinteitä. Ymmärrän, että katsomuksissa on myös sisäisiä eroavaisuuksia.

HYVÄKSYNTÄ

” Se on ihan ok, että katsomukset ovat erilaisia!

Askel eteenpäin:
Näkyvyyden ja oikeudenmukaisuuden arviointi, yhdessäolosta nauttiminen

” On tärkeää, että voimme nauttia yhdessäolosta ja tulla kuulluksi riippumatta katsomuksellisesta taustasta – olemme kaikki tasavertaisia.

TASAVERTAINEN HUOMIOIMINEN

” Haluan ottaa huomioon erilaisten katsomusten erilaiset näkökulmat – se antaa meille kaikille tunteen osallisuudesta.

Askel eteenpäin:
Vaikeista aiheista puhuminen

” En pelkää nostaa esiin myöskään hankalia kysymyksiä, jotka liittyvät katsomuksiin.

RAKENTAVA DIALOGI

” Kuuntelen kunnioittavasti ja pidän huolta siitä, että kaikki saavat tilaa. Kohtaan sinut yksinään enkä stereotyyppisenä yhteisön tai katsomuksen edustajana.

TULE RAKENTAMAAN DIALOGITAITOISTA MAAILMAA

DIALOGI-TAITAJAT

Erätauko-keskustelu:

**Rauhan dialogit
Uskontojen ja
katsomusten keskellä**

Kesto 60 min

ERÄTAUKO

Rauhan dialogit

Min	klo	Osio
5		Aloit
3		Alustus
5		Porina
15		Avataan yhteinen keskustelu
5		Mihin syvennyttään
15		Jatketaan keskustelua
2		Oivallusten kirjoittaminen
2		Oivallusten kertominen
3		Kiitos ja lopetus

Yhteensä 60min

Perusfontti - sano esimerkiksi näin

Kursivoitu fontti - vetäjälle apua keskusteluun

ERÄTAUKO

Aloit

Tänään pidämme Erätauko-keskustelun aiheesta **Rauha**.

Teistä osa voi olla toisillenne tuttuja, mutta ehkä ette kaikki vielä tunne toisianne. Aluksi voitaisiinkin käydä läpi nimikierrros, mutta tutustutaan tässä aluksi ihmisinä titteleiden sijaan. Jos haluat vielä kertoa ryhmälle, mikä sinulle tuottaa iloa, näitä aiheita olisi mukava jakaa. Minä olen _____ ja toimin keskustelun vetäjänä. -Etunimet (+ yksi ilonaihe, viimeisenä vetäjän ilonaihe.)

Pyritään tässä työskentelyssä muutenkin puhumaan omasta kokemuksestamme. Meidän ei tarvitse olla ilosta, rauhasta tai muista asioista samaa mieltä. Pyritään kuitenkin ymmärtämään toisiamme ja kuuntelemaan jokaisen ajatuksia.

5 min

Rakentavan keskustelun pelisäännöt

- 1. Kuuntele** toisia, älä keskeytä tai käynnistä sivukeskusteluja.
- 2. Liity** toisten puheeseen ja käytä arkikieltä.
- 3. Kerro** omasta kokemuksesta.
- 4. Puhuttele** muita suoraan ja kysy heidän näkemyksiään.
- 5. Ole läsnä ja kunnioita** toisia sekä luottamuksen ilmapiiriä.
- 6. Etsi ja kokoa.** Työstä rohkeasti esiin tulevia ristiriitoja ja etsi piiloon jääneitä asioita.

Keskustelussa ei tarvitse tehdä päätöksiä, kysymys on tutustumisesta toisiimme ja toistemme näkökulmiin aiheesta. Keskustelussa käytetään Rakentavan keskustelun pelisääntöjä:

Sitoudummeko yhdessä näihin pelisääntöihin?

Hyvä juttu, jatketaan.

Rauhan dialogit

Min	klo	Osio
5		Aloitus
3		Alustus
5		Porina
15		Avataan yhteinen keskustelu
5		Mihin syvennyttään
15		Jatketaan keskustelua
2		Oivallusten kirjoittaminen
2		Oivallusten kertominen
3		Kiitos ja lopetus

ERÄTAUKO

Alustus

Kuunnellaan alkuun Laura Huovisen lyhyt alustus päivän aiheesta.

Sen jälkeen aloitetaan keskustelu.

LINKKI AUDIOON:
<https://youtu.be/LIH30fYGH6c>

Min	klo	Osio
5		Aloitus
3		Alustus
5		Porina
15		Avataan yhteinen keskustelu
5		Mihin syvennyttään
15		Jatketaan keskustelua
2		Oivallusten kirjoittaminen
2		Oivallusten kertominen
3		Kiitos ja lopetus

ERÄTAUKO

Porina

Pohdi itseksesi TAI ota pari vierestäsi TAI pohditaan yhdessä, mitä äskeinen alustus ja keskustelun otsikko teissä herättää.

- Mitä asioita rauha mielestänne edellyttää ja millaista rauhaa nämä artikkelit edistävät?
- Mitkä näistä asioista toteutuvat omassa lähiympäristössänne, mitä tulisi lisätä tai tarkkailla?
- Kerro parillesi, millaisia omia kokemuksiasinulla on tästä aiheesta.

Pitäkää huoli, että molemmat ehtivät puhua.

Tähän on aikaa noin viisi minuuttia.

Voitte aloittaa...

... Nyt on aika lopettaa keskustelu.

5 min

Min	klo	Osio
5		Aloitus
3		Alustus
5		Porina
15		Avataan yhteinen keskustelu
5		Mihin syvennyttään
15		Jatketaan keskustelua
2		Oivallusten kirjoittaminen
2		Oivallusten kertominen
3		Kiitos ja lopetus

ERÄTAUKO

Yhteinen keskustelu

Nyt olisi kiva kuulla, mistä juttelitte.
Kuka haluaisi aloittaa?

...Entä mistä te muut keskustelitte, oliko samanlaisia vai erilaisia asioita? Minkälaisia kokemuksia teillä on tästä keskustelumme teemasta?

Apukysymyksiä: Miten keskustelulla on lisätä rauhaa? Kuinka sinä voit edistää rauhaa omassa elämässäsi? Miten ilo ja rauha liittyvät yhteen?

- *Tätä voi toistaa muutamia kertoja*
- *Voit kysyä suoraan joltakulta, jos keskustelua on vaikeaa saada käyntiin*
- *Muistuta tarpeen mukaan Rakentavan keskustelun pelisäännöistä, joihin on yhdessä sitouduttu*
- *Ohjaa keskustelijoita liittymään edellisen puheenvuoroon ja puhumaan omasta kokemuksesta*
- *Pidä huolta, että hiljaisemmatkin saavat kertoa ja että aktiiviset eivät täytä kaikkea tilaa*

Rauhan dialogit

Min	klo	Osio
5		Aloitus
3		Alustus
5		Porina
15		Avataan yhteinen keskustelu
5		Mihin syvennyttään
15		Jatketaan keskustelua
2		Oivallusten kirjoittaminen
2		Oivallusten kertominen
3		Kiitos ja lopetus

Mihin syvennyttään

Keskustelussa on tullut nyt esiin ainakin muutamia pääteemoja, kuten (esim. *tasa-arvo, valtioiden välinen rauha ja kunnioitus, uskonnonvapaus.*)

Nyt olisi hyvä yhdessä pohtia, mihin näistä teemoista keskityttään seuraavaksi.

→ *Hyvä aihe: koskee mahdollisimman monia osallistujista*

Keskustele yhdessä toisella puolella istuvan parin kanssa, mihin teemaan teidän mielestänne olisi hyvä keskittyä.

Tähän on aikaa noin minuutti...noin.

Mihin aiheeseen teidän mielestänne olisi hyvä keskittyä? Kuka haluaisi kertoa ensin?

Teema Y saa paljon kannatusta, otetaanko se?

→ *Jos ei päästä yhteisymmärrykseen, vetäjä valitsee aiheen.*

Min	klo	Osio
5		Aloitus
3		Alustus
5		Porina
15		Avataan yhteinen keskustelu
5		Mihin syvennyttään
15		Jatketaan keskustelua
2		Oivallusten kirjoittaminen
2		Oivallusten kertominen
3		Kiitos ja lopetus

ERÄTAUKO

Jatketaan keskustelua

Jatketaan nyt keskustelua tästä äsken päätetystä aiheesta _____.

Kertokaa jostain omasta kokemuksesta, tapahtumasta tai tilanteesta, jotka ovat vaikuttaneet siihen, mitä ajattelette tästä aiheesta. Kuka haluaisi aloittaa?

Millaisia kokemuksia teillä muilla tuli mieleen, kun kuuntelitte äskeistä kokemusta?

- *Voit näyttää tarvittaessa itse esimerkkiä. Kerro jostain omasta kokemuksestasi, joka on vaikuttanut näkemyksiisi käsiteltävästä aiheesta*
- *Huomioi viimeistään tässä vaiheessa ne henkilöt, jotka eivät ole sanoneet vielä mitään. Kysy, haluaisit kuulla, mitä hän/he asiasta tai käydystä keskustelusta ajattelevat.*

Nyt olemme kuulleet jo joitain teistä. Niinpä kysynkin seuraavaksi, että mitä on mielessä teillä, jotka ette ole vielä sanoneet mitään?

Min	klo	Osio
5		Aloitus
3		Alustus
5		Porina
15		Avataan yhteinen keskustelu
5		Mihin syvennyttään
15		Jatketaan keskustelua
2		Oivallusten kirjoittaminen
2		Oivallusten kertominen
3		Kiitos ja lopetus

ERÄTAUKO

Oivallusten kirjoittaminen

Kiitos hyvästä ja rakentavasta keskustelusta! Seuraavaksi kirjoitamme, mitä oivalluksia keskustelusta syntyi.

Kirjoita itse omaan paperiisi muutama oivallus tai ajatus, joka sinulle jäi mieleen keskustelusta.

Tähän ei tarvitse kirjoittaa omaa nimeä. Kerään oivallukset lopuksi ja teen niistä meille koosteen.

Teillä on paperia ja kyniä siinä tuolin alla. Voit nyt ottaa ne itsellesi.

Kirjoita omat oivalluksesi tai ajatuksesi. Tähän on aikaa muutama minuutti. Valitse niistä yksi, jonka haluat jakaa tässä yhdessä.

Min	klo	Osio
5		Aloitus
3		Alustus
5		Porina
15		Avataan yhteinen keskustelu
5		Mihin syvennyttään
15		Jatketaan keskustelua
2		Oivallusten kirjoittaminen
2		Oivallusten kertominen
3		Kiitos ja lopetus

ERÄTAUKO

Oivallusten kertominen

Nyt pyydän, että yhdellä lauseella jokainen teistä jakaisi yhden oivalluksen tai ajatuksen, joka tästä keskustelusta tai aiheesta sinulle jäi.

Aloitetaan vaikkapa sinusta...

→ *Valitse aloittajaksi sellainen henkilö, joka on todennäköisesti valmis kertomaan omasta oivalluksestaan.*

Min	klo	Osio
5		Aloitus
3		Alustus
5		Porina
15		Avataan yhteinen keskustelu
5		Mihin syvennyttään
15		Jatketaan keskustelua
2		Oivallusten kirjoittaminen
2		Oivallusten kertominen
3		Kiitos ja lopetus

ERÄTAUKO

Kiitos ja lopetus

Miltä tämä Erätauko-keskustelu ja aihe tuntui?

Minkälainen fiilis tai tunnelma teille jäi yhteisestä keskustelusta?

Kiitos kaikille, tuokaa oivalluslaput minulle ennen kuin lähdette tästä tilasta. Koostan ne ja jaan oivallukset myöhemmin teille. Toivottavasti jossain vaiheessa voimme jatkaa keskustelua!

Kiitos!

VINKKEJÄ

Katsomusdialogi-sivusto

Katsomusdialogi.fi-sivusto sisältää maksuttomia materiaaleja ja ajankohtaista tietoa dialogin tueksi

Hyvin sanottu -hanke

Hyvin sanottu on Ylen ja Erätauko-säätiön vetämä viisivuotinen hanke, jolla pyritään vahvistamaan suomalaisen keskustelukulttuurin parhaita puolia ja luomaan turvallisia keskusteluympäristöjä.

Askelia Katsomusdialogiin

Askelia katsomusdialogiin -materiaali sisältää harjoituksia dialogitaitojen harjoitteluun ja katsomusten välisiin kohtaamisiin. Espoon kaupungin tuottamassa kirjasessa on valmiita harjoituksia eri oppiaineisiin, vinkkejä dialogikasvatuksen teemojen käsittelyyn ja eri katsomusten tasapuoliseen huomioon ottamiseen koulukulttuurissa ja yhteisössä.

Erätauko

Erätauko on keskustelumenetelmä, jota voi käyttää erilaisissa ryhmissä ja organisaatioissa. Erätauko on uusi tapa käynnistää ja käydä rakentavaa yhteiskunnallista keskustelua – mahdollisuus pysähtyä ja harkita asioita rauhassa.

Depolarize-hanke

Depolarize -hanke pyrkii lisäämään ymmärrystä polarisaatiosta ja siihen liittyvistä ilmiöistä ja rakentamaan polarisaatiostrategiaa yhteistyössä viranomaisten kanssa.

Uskonnonopetus.fi:n Dialogitaitaja -materiaali

Dialogitaitaja-materiaali tukee dialogisuutta ja dialogitaitojen oppimista eri ikäisten kanssa.

www.yhteisymmarrysviikko.fi

FOKUS
Kulttuuri- ja uskontofoorumi

YK:N USKONTOJEN
JA KATSOMUSTEN
YHTEISYMMÄRRYSVIIKKO